

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**REGIONALNA POLITIKA EU: PRIMER SLOVENIJE IN
PRIMERJAVA Z IRSKO**

Ljubljana, oktober 2010

ANDREJ DOLINAR

IZJAVA

Študent Andrej Dolinar izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom doc. dr. Aleksandra Aristovnika, in da dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____ Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1 REGIONALNA POLITIKA EU	2
1.1 Pomen regionalne politike EU	2
1.2 Načela delovanja	4
1.3 Cilji regionalne politike	5
1.4 Kratek zgodovinski pregled razvoja regionalne politike EU	6
1.5 Instrumenti regionalne politike	8
1.6 Razpoložljiva sredstva strukturnih skladov in kohezijskega sklada	10
1.7 Predpristopna pomoč kandidatkam za članstvo v EU	11
2 TEKOČE PROGRAMSKO OBDOBJE 2007–2013	12
2.1 Cilji in območja skladov	12
2.2 Razdelitev finančnih sredstev	15
2.3 Ostale pomoči in novosti	17
3 REGIONALNA POLITIKA SLOVENIJE IN EU	17
3.1 Zgodovinski pregled slovenske regionalne politike	18
3.2 Predpristopna pomoč in obdobje 2004–2006	20
3.2.1 Programski dokumenti, cilji in prednostne naloge v obdobju 2004–2006	20
3.2.2 Finančna razdelitev sredstev Sloveniji v obdobju 2004–2006	23
3.3 Tekoče programsko okolje 2007–2013 v Sloveniji	23
3.3.1 Programski dokumenti	23
3.3.2 Cilji in operativni programi	24
3.3.3 Finančna razdelitev sredstev Sloveniji	25
4 REGIONALNA POLITIKA IRSKE IN EU	28
4.1 Irska pred vstopom v EU	28
4.2 Prejeta sredstva v posameznih programskih obdobjih	29
4.2.1 Programsko obdobje 1989–1993	29
4.2.2 Programsko obdobje 1994–1999	30
4.2.3 Programsko obdobje 2000–2006	34
4.2.4 Programsko obdobje 2007–2013	37
5 PRIMERJAVA REGIONALNIH POLITIK SLOVENIJE IN IRSKE V KONTEKSTU EU	38
5.1 Analiza vpliva regionalne politike EU na Slovenijo in Irsko	38
5.2 Analiza vpliva regionalne politike EU na Slovenijo in Irsko na podlagi Hermin modela	40
5.2.1 Model Hermin	41
5.2.2 Pregled rezultatov modela Hermin	43

5.3 Kritika učinkovitosti regionalne politike in Hermin modela	48
SKLEP.....	49
LITERATURA IN VIRI.....	52
PRILOGE	

KAZALO TABEL

Tabela 1: Razdelitev sredstev za EU-15 v obdobju 2000–2006 v mrd EUR.....	11
Tabela 2: Razdelitev sredstev za nove članice v v obdobju 2004–2006 v mrd EUR	11
Tabela 3: Cilji in finančni instrumenti EU v obdobju 2000–2006 ter spremembe v programskem obdobju 2007–2013	15
Tabela 4 :Finančna razdelitev sredstev EU po skladih in ciljih v obdobju 2007-2013	16
Tabela 5: Evropska sredstva za Slovenijo v obdobju 2004–2006 v mio EUR, v tekočih cenah	23
Tabela 6: Operativni programi v Sloveniji za obdobje 2007–2013	26
Tabela 7: Sredstva za Slovenijo v mrd EUR v tekočih cenah, 2007–2013	26
Tabela 8: Razdelitev sredstev namenjenih devetim operativnim programom v obdobju 1994–1999.....	32
Tabela 9: Rast BDP v % Irske in EU v obdobju 1996–1999 glede na predhodno leto....	33
Tabela 10: Stopnje nezaposlenosti na Irskem in v EU v obdobju 1995–1998	33
Tabela 11: Rast zaposlenosti na Irskem in v EU v 1995–1998 v % glede na predhodno leto.....	33
Tabela 12: Alokacija planiranih sredstev NDP 2000–2006 med dvema regijama in ostalimi programi ter pristojni organi za posamezne programe	35
Tabela 13: Ekonomski kazalci za Irsko v obdobju 2000–2006	35
Tabela 14: BDP na prebivalca na Irskem v obdobju 2000–2004 (EU-27=100).....	36
Tabela 15: Stopnja nezaposlenosti in stopnja zaposlenosti na Irskem in EU-25 v letu 1999 in letu 2006.....	36
Tabela 16: Cilji Irske in skladi EU v obdobju 2007–2013 v mio EUR.....	37
Tabela 17: Razvitost Slovenije na nivoju regij NUTS 2 glede na BDP v obdobju 2000– 2006 (EU-27=100).....	40
Tabela 18: Letna višina sredstev kohezijske politike izražena v % BDP	44
Tabela 19: Skupna sredstva strukturnih skladov v % DBP	44
Tabela 20: Povečanje BDP v % kot posledica sredstev strukturnih skladov	45
Tabela 21: Kumulativno povečanje BDP v %, kot posledica naložb strukturnih skladov.....	46
Tabela 22: Kumulativni multiplikator sredstev strukturnih skladov	47

UVOD

EU je eno izmed najhitreje razvijajočih se gospodarskih območij na svetu, kljub temu pa so razlike med državami članicami precejšnje. Evropska unija (EU) si že od svojih prvih začetkov prizadeva zgraditi gospodarstvo, ki je konkurenčno, ustvarja nova delovna mesta in stremi k uravnoteženosti med ekonomsko učinkovitostjo in socialno pravičnostjo.

Z namenom, da bi zmanjšala obstoječe razlike in zagotovila trajnostni in enakomerni razvoj vseh članic in predvsem njenih regij, je Evropska unija oblikovala svojo regionalno politiko, katere glavni členi so strukturni skladi in Kohezijski sklad. Osnovni cilj regionalne politike je zmanjševanje gospodarskih in socialnih neenakosti v stopnji razvitosti med državami in regijami. Regionalna politika ima v Uniji pomembno mesto, saj za ta namen porabi Unija kar 35 % svojega letnega proračuna.

Zaradi širitve so se razlike v stopnji gospodarske razvitosti med državami članicami močno povečale, saj so nove države članice precej slabše gospodarsko razvite. Čeprav je bila gospodarska rast med novimi državami članicami, ki so se pridružile leta 2004 večja od povprečja EU-15, kar kaže na ekonomsko konvergenco, pa so razlike v BDP na prebivalca med novimi in starimi članicami precejšnje. Zaradi pridružitve Bolgarije in Romunije leta 2007 so se te razlike še povečale.

Predmet proučevanja diplomskega dela je predstavitev regionalne politike EU s svojimi instrumenti in možnosti njenega vpliva na gospodarski razvoj določene države članice. V diplomski nalogi je prikazan vpliv regionalne politike Evropske unije v Republiki Sloveniji in Irski.

Namen diplomskega dela je proučiti in spoznati regionalno politiko v Evropski uniji, še posebej v Republiki Sloveniji in na Irskem, in sicer na osnovi različnih spoznanj tujih in domačih strokovnjakov na tem področju. Še posebej želim prikazati primerjavo regionalnih politik v obeh državah v kontekstu EU.

Cilji diplomskega dela so prikazati pozitiven vpliv regionalne politike v Sloveniji in na Irskem na gospodarsko rast ter na osnovi kvantitativne analize, ki bazira na ekonometričnem modelu Hermin, primerjati učinkovitost naložb regionalne politike v obeh državah.

Diplomsko delo bo zasnovano kot analiza, saj bo obravnavalo regionalno politiko Evropske unije, Slovenije in Irske ter vpliv regionalne politike na gospodarstvo. Analiza bo statične narave, uporabljen bo deskriptivni pristop k pisanju. Diplomsko delo se naslanja na strokovno literaturo domačih in tujih avtorjev, vire, prispevke in članke s področja regionalne, strukturne in kohezijske politike.

Diplomsko delo je poleg uvoda in sklepa sestavljeno iz petih poglavij.

V prvem delu je na kratko predstavljena regionalna politika Evropske unije, kjer bo opredeljen odnos med regionalno, strukturno in kohezijsko politiko. Predstavljeni bodo: kratek zgodovinski pregled, pomen, načela, cilji regionalne politike in predstavljeni bodo instrumenti, s katerimi le-ta poskuša doseči svoje cilje.

V naslednjem delu je predstavljeno tekoče programsko obdobje 2007–2013 v Evropski uniji, cilji tekočega obdobja in razpoložljiva sredstva namenjena regionalni politiki.

V tretjem delu diplomskega dela je predstavljena regionalna politika Slovenije in EU po obdobjih, njeni cilji, instrumenti in pregled dosedanje udeležbe Slovenije pri regionalni pomoči iz EU.

V četrtem delu je predstavljena regionalna politika na Irskem in EU po obdobjih, njeni cilji, finančni instrumenti, višina sredstev, ki jih je država prejela.

V petem poglavju analiziramo vplive regionalne politike na gospodarsko rast v Sloveniji in na Irskem, kar vključuje tudi študijo učinkov regionalne politike na gospodarsko rast v obeh državah na osnovi modela Hermin. Na koncu podamo kritično analizo primerjave regionalne politike in njenega vpliva v obeh državah ter modela Hermin.

V sklepu so povzete pomembne ugotovitve diplomskega dela.

1 REGIONALNA POLITIKA EU

1.1 Pomen regionalne politike EU

Evropska unija ima 27 držav članic, ki oblikujejo skupnost in notranji trg 493 milijonov državljanov. Ekonomske in socialne razlike med 27 državami in njihovimi 271 regijami so zato toliko večje. Evropska regionalna politika, ki želi uresničiti solidarnost Evropske unije z ekonomsko in socialno kohezijo, zmanjšuje razlike v razvoju med regijami. V eni regiji od štirih je BDP na prebivalca manjši od 75 % povprečja EU-27. Evropska regionalna politika s svojim posebnim pristopom pomeni dodano vrednost za ukrepe na terenu. Pomaga pri financiranju konkretnih projektov za regije, mesta in njihove prebivalce. Tako naj bi regije postale v celoti zmožne podpirati gospodarsko rast in konkurenčnost ter izmenjati zamisli in dobre prakse. Regionalna politika je v celoti usklajena s prednostnimi nalogami Evropske unije na področju gospodarske rasti in delovnih mest (Regionalna politika EU 2008, 2010).

Začetek regionalnega razvoja, ki ima za cilj vzpostaviti, ohraniti in upravljati lokacijske pogoje za gospodarske dejavnosti, najdemo v povojnem obdobju. Regionalni razvoj izhaja iz ugotovitve, da je v nasprotju z danimi naravnimi dejavniki (kot so: podnebje, geografske značilnosti in naravna bogastva) na gospodarske pogoje lokacije mogoče vplivati s

premišljeno uradno politiko. Cilj regionalnega razvoja in regionalne politike je spodbujati razvoj nerazvitih regij s prenosom sredstev iz bogatejših regij (Moussis, 1999, str. 155).

Znotraj držav se gospodarski razvoj nikoli ne širi enakomerno po vseh področjih in regijah. Zato obstajajo znotraj držav bolj ali manj razvita območja. Odkar je v politiki in gospodarstvu postalo vse pomembnejše decentralizirano odločanje na ravni regij in ne samo osrednje odločanje na ravni cele države, je postalo vprašanje regionalnega razvoja vse pomembnejše gospodarsko razvojno vprašanje. Skladnejši regionalni razvoj je postal sestavni del razvojne politike večine držav (Senjur, 2002, str. 508).

Globalizacija, podnebne spremembe, staranje prebivalstva, priseljevanje iz tretjih držav in potreba po oskrbi s trajnostno energijo so izzivi, ki se ne ozirajo na nacionalne, institucionalne ali politične meje in s katerimi se sooča vsa Evropa. Le-ta mora poiskati skupne rešitve in združiti prizadevanja na nacionalni, regionalni in lokalni ravni. Ti izzivi neposredno vplivajo na lokalne skupnosti in zahtevajo sodelovanje javnih in zasebnih partnerjev pri iskanju praktičnih, integriranih rešitev (Regionalna politika EU 2008, 2010).

Prebivalci Evropske skupnosti imajo različne možnosti za uspeh, kar je predvsem odvisno kje živijo (ali na obrobju podeželja, ki zamira, ali v enem od ekonomskih centrov). Evropska unija je ustanovila strukturne sklade z namenom pospeševanja razvoja in zmanjševanje razlik med regijami in državami v EU. Pomoč strukturnih skladov je namenjena trem glavnim vidikom razvoja regij in območij: produktivnosti sektorjev, razvoju človeških virov in infrastrukturi. Pristojni organi držav članic so zadolženi za upravljanje s sredstvi kohezijske politike EU v partnerstvu z Evropsko komisijo (EK), regionalnimi, lokalnimi in drugimi pristojnimi javnimi oblastmi, gospodarskimi in socialnimi partnerji. Evropska komisija le okvirno predpiše funkcije in imena pomembnejših udeležencev. Organ upravljanja in plačilni organ sta ključna organa za upravljanje s sredstvi kohezijske politike EU.

Cilj EU je omogočiti pogoje, ki predstavljajo osnovo za ekonomski razvoj, to je: rast, konkurenčnost in zaposlovanje. S spremembami regulativ EU poizkuša povečati učinkovitost sistema. Ravno tako pa so za povečanje učinkovitosti potrebne večja koncentracija pomoči, decentralizacija in poenostavitev postopkov strukturnih skladov. Poleg štirih strukturnih skladov se preko EU izvajajo tudi finančni instrumenti, kot so: Kohezijski sklad (KS), Pobude skupnosti, Inovativni ukrepi in Evropska investicijska banka (EIB) (Lah, 2008, str. 5).

V povezavi s kohezijsko politiko EU se poleg izraza kohezijska politika pogosto uporabljata tudi izraza strukturna politika in regionalna politika. Kadar se uporabljajo v kontekstu skupnih evropskih politik vsi trije izrazi, govorijo o isti politiki, ki zasleduje iste cilje, a zanjo različni avtorji uporabljajo različna poimenovanja. Uporaba posameznega izraza se je skozi različna obdobja spreminjala, v zadnjem času pa so se večinoma poenotili v izrazu kohezijska politika EU. Ne glede na enakovrednost uporabe vseh treh izrazov na ravni skupnih evropskih politik obstajajo z ekonomskega vidika med vsebino posameznih izrazov določene razlike.

Kohezijska politika naj bi se nanašala na tiste ukrepe ekonomskih politik, katerih cilj je zmanjševanje ekonomskih in socialnih razlik med različnimi geografskimi območji. Za doseganje svojih ciljev kohezijska politika pogosto zahteva investicije v ključne dejavnike konkurenčnosti posameznih geografskih območij, ki dolgoročno spremenijo gospodarsko in socialno strukturo teh območij. Z vidika ciljev in vrednot se zdi ta izraz najprimernejši za skupno politiko EU. Strukturna politika naj bi se nanašala na tiste ukrepe ekonomskih politik, katerih cilj je spreminjanje strukture gospodarstva z namenom doseganja mikro in makroekonomskih ciljev. Cilj strukturne politike je lahko ekonomska in socialna kohezija, kar pa ni nujno, saj so možni tudi drugi cilji, kot npr.: gospodarska rast, fleksibilnost trga dela, inovativnost gospodarstva itd. Regionalna politika naj bi se nanašala na tiste ukrepe ekonomskih politik, ki se izvajajo na regionalni ravni. Njen glavni cilj je zmanjšati regionalne razlike ter doseči trajnostni in enakomerni razvoj vseh članic EU ter njenih regij s pomočjo finančnih instrumentov kot so Kohezijski in strukturni skladi. Strukturno in kohezijsko politiko EU si torej predstavljamo kot uresničevalni del skupne regionalne politike (MOP: Terminološki slovarček, 2010).

V diplomskem delu bomo omenjene izraze uporabljali večinoma kot sopomenke, s poudarkom na poimenovanju regionalna politika.

1.2 Načela delovanja

Evropska regionalna politika deluje na osnovi načel, ki jih morajo države članice upoštevati, če želijo pridobiti za svoje programe oz. projekte sredstva iz EU. Delovanje Kohezijskega sklada in strukturnih skladov določa Uredba Sveta EU št. 1083/2006 z dne 11. julija 2006 po naslednjih načelih:

- **načelo koncentracije sredstev** oz. ukrepov na regije, skupine ljudi, gospodarska področja z največjimi težavami – omogoča, da javna sredstva prispevajo k zmanjševanju razlik.
- **načelo programiranja** – pomeni načrtovanje in usmerjanje sredstev in določa, da sredstev ni mogoče porabiti za posamezne nepovezane investicije, temveč se sredstva dodelijo na osnovi razvojnih programov.
- **načelo partnerstva** – pomeni sodelovanje Evropske komisije, nacionalnih vlad ter regionalnih in lokalnih oblasti. Partnerstvo naj bi prispevalo k dodatnim učinkom finančne pomoči, zato mora biti sodelovanje med partnerji zelo tesno in s stalnim dialogom.
- **načelo dodatnosti pomoči** – pomeni, da skladi ne nadomeščajo finančnih sredstev držav članic, temveč jih dopolnjujejo. Vsak projekt mora biti financiran ne samo iz evropskih sredstev, ampak tudi iz nacionalnih in regionalnih virov.
- **načelo subsidiarnosti** – pomeni, da so pristojnosti vodenja skladov razdeljene med lokalne, nacionalne in evropske oblasti. Vloga Evropske komisije je omejena na poslovanje, kjer je potrebno skupno odločanje.
- **načelo učinkovitosti vrednotenja učinkov** – je načelo, ki naj bi povečalo nadzor nad porabo, uspešnost ter poenostavljanje sistema dodeljevanja pomoči.

- **načelo solidarnosti** – pomeni vzpostavljanje ravnovesja med razvitimi in manj razvitimi področji v vsebinskem in regionalnem pomenu.

1.3 Cilji regionalne politike

Celoten sistem deluje na programskem izvajanju politike. Dolgoročni razvojni dokumenti so osnova za pridobitev sredstev posameznega sklada. Za razumevanje delovanja sistema strukturnih skladov je potrebno poznati cilje, ki jih posamezni skladi zasledujejo. Vsak sklad oziroma pobuda je namenjena točno določenim področjem pomoči, vsakemu pa je pred začetkom programskega okolja tudi natančno določen obseg finančnih sredstev. Evropska komisija glede na spremenjene razmere v različnih programskih obdobjih opredeli nove cilje ter definira prednostna področja. EK oblikuje cilje z namenom porabiti sredstva čim bolj učinkovito ter da bi bil njihov vpliv na zmanjšanje regionalnih razlik čim večji. Teritorialna razdelitev EU na območja, ki lahko prejemajo sredstva skladov EU, se tako razdeli v ciljna območja. Cilji so si po posameznih obdobjih zelo različni, ker so se v vsakem programskem obdobju prilagajali in precej spreminjali (Metlika, 2007, str. 11):

Cilji obdobja 1993–1999

- **Cilj 1** – je podpiral razvoj regij, ki so zaostajale v razvoju; to so območja, kjer je bil BDP na prebivalca nižji od 75 % povprečja EU.
- **Cilj 2** – pomoč je bila namenjena območjem, ki so bila prizadeta zaradi upada industrijske proizvodnje.
- **Cilj 3** – programi, ki so bili financirani v okviru tega cilja, so bili namenjeni boju proti dolgoročni brezposelnosti in zagotavljanju enakih možnosti. Sredstva so lahko koristile vse regije, ne glede na razvitost.
- **Cilj 4** – spodbuja poklicno prilagajanje in integracije mladih ter prilagajanje spremembam v industriji (prestrukturiranje). Ni bilo regionalne opredelitve.
- **Cilj 5** – se deli na dva podcilja, ki se nanašata na razvoj in prestrukturiranje kmetijstva.
 - o Cilj 5a – se nanaša na prilagoditev kmetijskih struktur skupni kmetijski politiki in posodobitve ribolova.
 - o Cilj 5b – se nanaša na razvoj in infrastrukturo prilagoditev podeželskih območij.
- **Cilj 6** – je namenjen regijam, ki imajo zelo nizko gostoto prebivalstva (podpora redko naseljenim skandinavskim predelom).

Cilji obdobja 2000–2006

Večja koncentracija sredstev naj bi omogočila boljše rezultate pri zmanjševanju medregionalnih razvojnih razlik in povečanju učinkovitosti strukturnih skladov. V tem obdobju je bilo število ciljev zmanjšano na tri osnovne cilje (Kohezijska politika, 2010):

- **Cilj 1** – je najpomembnejša prioriteta in predstavlja pospeševanje razvojnega in strukturnega prilagajanja regij, ki zaostajajo v razvoju. Sem spadajo manj razvite regije na ravni NUTS 2. V Cilj 1 so vključena območja, ki ne presegajo 75 % povprečja razvitosti EU (merjene s kazalcem BDP na prebivalca, po kupni moči). V ta cilj je bilo usmerjenih več kot dve tretjini sredstev.
- **Cilj 2** – je namenjen podpori gospodarskemu in socialnemu preoblikovanju območij, ki se srečujejo s strukturnimi težavami, z visoko brezposelnostjo in upadanjem števila prebivalstva. Cilj 2 je namenjen regijam, katerih BDP na prebivalca je blizu povprečja EU, vendar se področja soočajo z različnimi socialno-ekonomskim težavami. V Cilj 2 so vključene regije NUTS 3.
- **Cilj 3** – je namenjen podpiranju prilagajanja in posodabljanja politik ter sistemov izobraževanja, usposabljanja in zaposlovanja. Zastavljen je kot okvir za vse ukrepe, ki pospešujejo razvoj človeških virov in izboljšujejo dostop do trga dela ljudem, ki so socialno izključeni. Cilj 3 je horizontalen, kar pomeni, da ni geografsko omejen.

Cilji obdobja 2007–2013

Prednostni cilji v tekočem programskem obdobju so (Kohezijska politika, 2010):

- konvergenca: cilj je pospešitev konvergence najmanj razvitih držav članic in regij, katerih BDP na prebivalca je manjši od 75 % povprečja EU;
- regionalna konkurenčnost in zaposlovanje: zajema vse druge regije EU, njen cilj pa je krepitev konkurenčnosti in privlačnosti ter stopnje zaposlenosti regij;
- evropsko teritorialno sodelovanje: pomoč je namenjena čezmejnemu, nadnacionalnemu in med regionalnemu sodelovanju ter omrežjem.

NUTS klasifikacija ozemlja EU

V zvezi s skladi EU, cilji in pobudami je potrebno omeniti tudi posebno klasifikacijo evropskega ozemlja, ki jo je razvil Eurostat, statistični urad EU. Enak kategorialni aparat je osnovni pogoj, ki ga morajo izpolnjevati vsi udeleženci združevalnih procesov. Države morajo pri razdelitvi svojega ozemlja na enote NUTS upoštevati normativna načela (število prebivalcev). Klasifikacija NUTS je zasnovana tako, da daje prednost že obstoječim upravnim razdelitvam teritorija. Ozemlja držav se delijo na hierarhične ravni: na prvi ravni so enote ravni NUTS 1, te se nadalje členijo na ravni NUTS 2, na tretji ravni pa so enote ravni NUTS 3. Teritorialne enote na nižjih ravneh (okraji, področja, občine) niso predmet uredbe NUTS (Statistični urad RS, 2010).

1.4 Kratek zgodovinski pregled razvoja regionalne politike EU

Leta 1957 so Nemčija, Francija, Italija in Benelux s podpisom Rimske pogodbe ustanovile EGS, ki pomeni začetek v izvajanju ukrepov strukturne politike, saj že v uvodu napoveduje

potrebo po krepitvi gospodarske skupnosti, ki bo omogočala usklajen razvoj in zmanjševanje razlik med regijami. Kljub zgoraj navedeni trditvi ukrepi EGS vse do sedemdesetih niso vključevali ukrepov, ki bi bili neposredno namenjeni regionalnemu razvoju (Moussis, 1999, str. 162).

Regionalna politika je bila v središču politik EU od Rimske pogodbe iz leta 1957. Šest prvotnih članic se v preambuli pogodbe sklicuje na potrebo po »okrepitvi enotnosti« njihovega gospodarstva in na zagotovitev skladnosti njihovega razvoja, tako da zmanjšajo obstoječe razlike med različnimi regijami ter zaostalost zapostavljenih regij (Regionalna politika EU 2008, 2010).

V nadaljevanju je predstavljen kronološki potek pomembnejših dogodkov razvoja regionalne politike (Regionalna politika EU 2008, 2010):

- 1957 – Države so podpisale Rimsko pogodbo, ki že v uvodu naznanja krepitev gospodarske skupnosti kot sredstvo usklajenega razvoja in zmanjševanja razlik med posameznimi regijami.
- 1958 – Ustanovitev dveh skladov: Evropskega socialnega sklada (ESS) in Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada (EKUJS).
- 1975 – Ustanovitev Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESSR), ki naj bi porazdelil del evropskega proračuna v najrevnejše regije.
- 1986 – Podpis Enotne evropske listine (Single European Act), ki postavlja temelje za kohezijsko politiko, ki naj bi premostila težave enotnega trga predvsem v južnih, manj razvitih državah.
- 1989–1993 – Evropski svet v Bruslju februarja 1988 oznanja začetek delovanja solidarnostnih skladov (danes so to strukturni skladi).
- 1992 – Maastrichtska pogodba, ki je začela veljati 1993, določa kohezijo kot eno prioriteto EU, poleg ekonomske in monetarne unije in enotnega trga. Predvideno je tudi oblikovanje kohezijskega sklada, namenjenega podpori projektov s področja okolja in transporta.
- 1994–1999 (Edinburgh) – Evropski svet poveča sredstva kohezijske politike, nameni jim tretjino evropskega proračuna. Oblikovan je tudi poseben sklad za ribištvo.
- 1997 – Amsterdamska pogodba ponovno potrjuje zavezo držav članic kohezijski politiki in poudari pomen skupnega delovanja v boju proti brezposelnosti.
- 2000–2006 – Evropski svet v Berlinu (marec 1999) ponovno reformira strukturne sklade in prilagodi delovanje kohezijskega sklada. Predpristopnemu instrumentu PHARE, ki obstaja že od leta 1989, sta se pridružila še dva nova instrumenta ISPA in SAPARD.
- V Lizboni sprejme Evropski svet strategijo (marca 2000), ki se osredotoči na zaposlovanje in na podlagi te strategije naj bi Unija do leta 2010 postala »najbolj konkurenčno, dinamično in na znanju temelječe gospodarstvo na svetu«.
- 2004 – 1. maja 2004 so se EU pridružili še: Ciper, Češka, Estonija, Latvija, Litva, Madžarska, Malta, Poljska, Slovaška in Slovenija.

- 2006 – 17. maja so Svet, Evropski parlament in Komisija sprejeli proračun za obdobje 2007–2013. 1. avgusta so začeli veljati predpisi na področju strukturnih skladov za obdobje 2007–2013. Svet je 6. oktobra prejel »strateške smernice Skupnosti o kohezijski politiki«, ki so postavile temelj za novo politiko ter opredelile načela in prednostne naloge za obdobje 2007–2013.

»Agenda 2000« je omogočila največjo širitev EU doslej; t.j. pristop 10 novih članic maja 2004. S to zgodovinsko širitvijo se je število prebivalcev EU povečalo za 20 %, BDP Unije pa le za 5 %. Širitev je prinesla velike razlike v dohodku in zaposlitvi, saj je bil povprečni BDP na prebivalca v teh novih članicah manj kot polovica povprečja EU, zaposlenih pa le 56 % njihovih prebivalcev v primerjavi s 64 % v EU-15 (Kohezijska politika EU, 2010).

1.5 Instrumenti regionalne politike

Regionalna politika Evropske unije temelji na finančni solidarnosti med državami. Osnovni instrument izvajanja regionalne politike skozi financiranje investicij v posameznih regijah predstavljajo skladi:

▪ **Evropski sklad za regionalni razvoj** oziroma ESRR (European Regional Development Fund oziroma ERDF).

Ima najpomembnejše mesto regionalne politike strukturnih skladov EU. Ustanovljen je bil leta 1975, po priključitvi Velike Britanije, Danske ter Irske. Z njim pojmuje tudi začetek regionalne politike v EU in je največji med strukturnimi skladi. Njegov namen je pospeševati ekonomsko in socialno kohezijo med regijami, s pospeševanjem razvoja in prestrukturiranja v le-teh. Sredstva ESRR so namenjena za (Evropski sklad za regionalni razvoj, 2010) :

- neposredne pomoči za naložbe v podjetja z namenom ustvarjanja trajnih delovnih mest;
- investicije v infrastrukturo;
- finančne pomoči za spodbujanje lokalnega razvoja, zaposlitvene pobude in aktivnosti srednje velikih in malih podjetij;
- tehnično pomoč pri investicijah v izobraževanje in zdravstvo, ki sta pomembna za strukturno prilagajanje regij.

▪ **Evropski socialni sklad** oziroma ESS (European Social Fund oziroma ESF)

Evropski socialni sklad je najstarejši med strukturnimi skladi. Ustanovljen je bil že z Rimsko pogodbo leta 1957. V začetku je pospeševal mobilnost dela z osredotočanjem na usposabljanje ter prekvalifikacijo delavcev. Glavne aktivnosti, ki jih danes financira sklad so, poleg omenjenega še: svetovanje, razvoj in modernizacija služb za zaposlovanje ter sistemov usposabljanja. Ciljne skupine sklada so brezposelni, ki jim grozi dolgotrajna brezposelnost, mladi, ki vstopajo na trg delovne sile in zaposleni, ki jim grozi izguba delovnega mesta.

ESS podpira ukrepe držav članic na naslednjih področjih (Evropski socialni sklad, 2010):

- prilagajanje delavcev in podjetij na spremembe: vseživljenjsko učenje, oblikovanje in razširjanje novih delovnih metod;
- dostop do zaposlitve za iskalce zaposlitve, neaktivne osebe, ženske in priseljence;
- vseživljenjsko izobraževanje in sistemi izpopolnjevanja;
- socialno vključevanje prikrajšanih oseb in boj proti diskriminaciji na trgu dela; enakovredne možnosti zaposlovanja moških in žensk;
- krepitev človeškega kapitala z reformo izobraževalnih sistemov in mreženjem izobraževalnih ustanov.

▪ **Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad oziroma EKUJS (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund – EAGGF) – za razvoj podeželja**

Sklad EKUJS je eden največjih strukturnih skladov EU. Ustanovljen je bil leta 1964. Glavne naloge sklada so spodbujanje povezanosti kmetijstva in podeželja, izboljševanje konkurenčnosti kmetijstva, gospodarsko prestrukturiranje in ohranjanje podeželskih območij, varovanje okolja, ustvarjanje pogojev za doseganje enakovredne ravni dohodka kmetijskega prebivalstva, ohranjanje naravne in kulturne dediščine podeželja. Deli se na usmerjevalni in garancijski del. Garancijski del je znatno pomembnejši od usmerjevalnega, saj se skozi ta del sklada izvaja t.i. skupna kmetijska politika. Ta del pokriva tudi razvoj ruralnih območij v obliki upokojitvenih shem, kmetijsko-okoljskih programov ipd. Usmerjevalni del pa zagotavlja sredstva za izboljšanje konkurenčnosti kmetijskega in živilskega sektorja.

▪ **Finančni instrument za usmerjanje ribištva oziroma FIUR (Financial Instrument for Fisheries Guidance oziroma FIFG)**

Najprej je deloval v okviru Kmetijskega sklada, leta 1993 pa je postal samostojen instrument. Z ukrepi in naložbami, ki jih sklad podpira, želi prispevati k učinkovitemu prilagajanju ribištva in ribogojstva na omejene ribolovne vire in spreminjajoče se zahteve trga.

Poleg štirih strukturnih skladov delujejo v EU tudi naslednji finančni instrumenti:

- Kohezijski sklad (KS),
- pobude skupnosti,
- Evropska investicijska banka (EIB).

Kohezijski sklad

Kohezijski sklad je bil ustanovljen z Maastrichtsko pogodbo leta 1993. Začel je z delovanjem v programskem obdobju 1994– 1999 z namenom prispevati pomoč za projekte na področju okolja in vseevropskih transportnih povezav v Skupnosti. Kohezijski sklad zagotavlja sredstva za ukrepe na naslednjih področjih (Kohezijski sklad, 2010):

- vseevropska prometna omrežja, zlasti prednostni projekti evropskega interesa, ki jih je opredelila Evropska unija;

- okolje – Kohezijski sklad lahko tudi zagotavlja sredstva za projekte na področju energije in prometa, če predstavljajo očitne prednosti za okolje: za energetska učinkovitost, obnovljive vire energije, razvoj železniškega prometa, krepitev javnega prevoza.

Kohezijski sklad financira do 85 % upravičenih izdatkov večjih projektov s področja okoljske in prometne infrastrukture. Do sredstev Kohezijskega sklada so upravičene manj razvite države članice EU, katerih bruto domači proizvod (BDP) na prebivalca znaša manj kot 90 % povprečja EU. Sklad financiranje tudi lahko prekliče, če ima država članica previsok javnofinančni primanjkljaj (Kohezijski sklad, 2010).

Pobude Evropske skupnosti

Razvojne Pobude skupnosti so financirane iz strukturnih skladov. Ustvarjajo pristop k razvoju ob upoštevanju okolja in enakih možnosti za vse. V programskem obdobju 1994– 1999 je bilo trinajst pobud, v programskem obdobju 2000– 2006 pa je Evropska unija določila štiri pobude skupnosti. Delujejo na področjih, ki zadevajo EU kot celoto in niso omejene na posamezno državo. Vsaka pobuda deluje v okviru enega od skladov. Za naslednje pobude je namenjeno 5,35 % finančnih sredstev EU (Lah, 2008, str. 13):

- INTERREG – spodbuja čezmejno sodelovanje, mednarodno sodelovanje in medregionalno sodelovanje. Spodbuja partnerstvo in sodelovanje med ljudmi ob meji in čez državno mejo. Ta pobuda je financirana v okviru ESRR.
- EQUAL – si prizadeva odpraviti dejavnike, ki povzročajo neenakost in diskriminacijo na trgu delovne sile, v povezavi z dostopom do trga dela. Ta pobuda je financirana iz ESS.
- URBAN – trajnostni razvoj mest in urbanih naselij spodbuja inovativne strategije za gospodarsko in socialno oživitev mest ali zapostavljenih mestnih predelov z namenom pospeševanja trajnostnega razvoja mest in urbanih naselij. Ta pobuda je financirana iz ESRR.
- LEADER – razvoj lokalnih pobud na podeželju kot trajnostni razvoj območij spodbuja ruralni razvoj lokalnih iniciativ, dvig kvalitete življenja na podeželju. Ta pobuda je financirana v okviru EKR.

EIB je bila ustanovljena 1958 z rimskim sporazumom kot samostojna finančna ustanova s sedežem v Luksemburgu. Njena naloga je spodbujanje uravnovešenega razvoja EU. Specializirana je za financiranje projektov. Posojila so namenska, projekte pa praviloma financira do višine 50 % njihove vrednosti.

1.6 Razpoložljiva sredstva strukturnih skladov in kohezijskega sklada

Skupna razpoložljiva sredstva strukturnih skladov in Kohezijskega sklada so znašala (Kohezijska politika EU 1988–2008, 2010):

- za EU-15 med letoma 2000–2006 kar 213 milijard EUR,
- za 10 novih držav članic 21,7 milijarde EUR med letoma 2004–2006, kar je skupaj približno tretjina proračuna EU in 0,4 % skupnega BDP v EU. Glavne države upravičenke so bile: Španija (56,3 milijarde EUR), Nemčija (29,8 milijarde EUR), Italija (29,6 milijarde EUR), Grčija 24,9 milijarde EUR), Portugalska (22,8 milijarde EUR), Združeno kraljestvo (16,6 milijard EUR) in Francija (15,7 milijarde EUR). Od tega je bilo za regije iz Cilja 1 namenjenih 71,6 % sredstev. Kar 37 % od vseh prebivalcev EU je bilo v regijah Cilja 1.

Tabela 1: Razdelitev sredstev za EU-15 v obdobju 2000–2006 v mrd EUR

STARE ČLANICE	STRUKTURNI SKLADI	KOHEZIJSKI SKLAD	SKUPAJ
	195	18	213

Vir: KOHEZIJSKA POLITIKA EU 1988-2008, 2010.

Tabela 2: Razdelitev sredstev za nove članice v obdobju 2004–2006 v mrd EUR

NOVE ČLANICE	STRUKTURNI SKLADI	KOHEZIJSKI SKLAD	SKUPAJ
	14,1	7,6	21,7

Vir: KOHEZIJSKA POLITIKA EU 1988–2008, 2010.

1.7 PREDPRISTOPNA POMOČ KANDIDATKAM ZA ČLANSTVO V EU

Vzporedno s pogajalskim procesom je EU oblikovala poseben finančni instrument – predpristopno pomoč.

Predpristopna pomoč je bila razpoložljiva desetim kandidatkam za članstvo v EU do 1. maja 2004, ki so lahko črpale finančna sredstva iz programov namenjenih za integracijo: Phare, SAPARD in ISPA. Z vstopom in sprejemom polnopravnega članstva v EU, možnosti za črpanje sredstev iz skladov predpristopne pomoči ni več. Od 1. maja 2004 so morali vsi nosilci razvoja in investicij kandidirati za sredstva o okviru strukturnih skladov in Kohezijskega sklada.

Do leta 2000 se je izvajal program PHARE¹ (The Poland and Hungary Action for Restructuring of the Economy), iz katerega je od leta 1992 črpala tudi Slovenija. Program PHARE je bil ustanovljen leta 1989 kot program pomoči v podporo gospodarskim in družbenim reformam na Poljskem in Madžarskem. Pomagal je državam kandidatkam pri sprejemanju in usklajevanju pravnega reda Evropske unije (Acquis). Z letom 2000 pa se je začelo novo programsko obdobje 2000–2006, v katerem je Novi PHARE pokrival vsa tista področja, ki so opredeljena kot Cilj 1 v okviru regionalnega razvoja oz. sistema strukturnih skladov. Podpiral je procese gospodarskih reform, saj so se finančna sredstva namenjala za:

¹ Phare program je bil prvotno (1996) namenjen predvsem pomoči in prestrukturiranju Poljskega in Madžarskega gospodarstva v tržni sistem. S časom je razširil delovanje na vse države kandidatke za vstop v EU.

svetovanje, tehnično podporo, za regionalne projekte in za projekte med regionalnega povezovanja.

Program SAPARD² (The New Special Action Programme for Preaccession Aid for Agriculture and Rural Development) je vseboval ukrepe za lažje prilagajanje na področju kmetijstva ter celotnega razvoja ruralnih območij. Glavni cilji so bili pospeševanje razvoja kmetijstva, spodbujanje razvoja kmetijskih organizacij in prehrambene industrije. Program je bil predhodnik EKUJS. Pripravljala je bodoče članice na pravila in postopke pri prijavi projektov EKUJS.

Tretji predpristopni instrument finančne pomoči je bil ISPA³ (The New Pre-Accession Structural Instrument). Finančna sredstva so bila namenjena predvsem varovanju okolja in prometne infrastrukture. Sklad je predhodnik KS in je pomoč namenjal konkretnim projektom (ne deluje na osnovi programskih dokumentov kot ostala dva sklada). ISPA je financiral predvsem države, ki imajo visoke izdatke in potrebe za pripravo in doseganje transportnih in okoljevarstvenih standardov EU.

2 TEKOČE PROGRAMSKO OBDOBJE 2007–2013

V programskem obdobju 2007–2013 je prišlo do sprememb na področju strukturne in kohezijske politike Evropske unije. Izraz kohezijska politika se je uveljavil kot izraz poimenovanja evropskih politik v okviru kohezijskega in strukturnih skladov (Pungartnik, 2009, str. 8). Sprejeti so bili številni ukrepi za racionalizacijo zakonodaje in poenostavitev pravil za upravljanje skladov.

2.1 Cilji in območja skladov

V tekočem programskem obdobju 2007–2013 je glede na prejšnje finančno obdobje nekaj ključnih sprememb, ki naj bi pripomogle k poenostavljenemu črpanju sredstev in preglednejšemu delovanju skladov:

- definirani so trije cilji v primerjavi z devetimi cilji v obdobju 2000–2006;
- trije finančni instrumenti so nadomestili šest finančnih instrumentov predhodnega obdobja;
- posamezen operativni program se lahko financira le iz enega sklada, kajti posamezen sklad lahko sofinancira vsebine drugega sklada le do največ 10 % posamezne prioritete. Izjema je financiranje iz ESSR in KS, ki lahko skupaj financirata programe, ki so povezani z okoljem in infrastrukturo;

² Special Accession Programme for Agricultural and Rural Development.

³ Instrument for the Structural Policies for the Pre-Accession.

- iz strukturnih skladov sta izvzeta Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja in Evropski sklad za ribištvo.

V obdobju 2007–2013 ESSR, ESS in Kohezijski sklad zasledujejo tri cilje (Cilji kohezije, 2010):

- **Cilj 1 – konvergenca**; temeljno načelo cilja konvergence je spodbujanje rasti v najmanj razvitih državah članicah z izboljšanjem pogojev za rast in zaposlovanje s pomočjo povečevanja in izboljšanja naložb v fizični in človeški kapital, razvoja inovacij in družbe znanja, prilagodljivosti na gospodarske in socialne spremembe, varovanje in izboljšanje okolja ter upravne učinkovitosti.

Cilj konvergenca je namenjen:

- najmanj razvitim regijam: kjer bruto domači proizvod (BDP) na prebivalca v obdobju 2000–2002 ne presega 75 % povprečja EU-25;
- kohezijskim državam, kjer države članice ne dosegajo 90 % bruto nacionalnega dohodka (BND) EU v obdobju 2001–2003.

Prehodno pa tudi:

- statistično prizadetim regijam: kjer te države članice presegajo povprečje 75 % razvitosti EU-25, pa bi bile pod to mejo v primeru EU-15;
- dosedanjim kohezijskim državam, ki presegajo 90 % BND EU-25, bi pa bile pod to mejo v primeru EU-15.

Za cilj konvergence je namenjenih 251,1 milijarde EUR oziroma skupno 81,5 % vseh kohezijskih sredstev.

- **Cilj 2 – regionalna konkurenčnost in zaposlovanje**; razvojni programi bodo regijam pomagali krepiti konkurenčnost in privlačnost regije ter zaposlenost s predvidevanjem gospodarskih in socialnih sprememb, prilagodljivostjo delavcev in podjetij ter razvojem skupnih trgov.

Cilj regionalna konkurenčnost in zaposlovanje je namenjen:

- regijam, ki presegajo 75 % BDP/prebivalca EU-25 v obdobju 2000–2002 in niso statistično prizadete regije.

Prehodno pa tudi:

- regijam sedanjega Cilja 1, ki so zaradi svoje gospodarske rasti presegle mejo 75 % povprečne razvitosti EU-15 (merjeno v BDP/prebivalca v letih 2000–2002);
- Cipru.

Za ta cilj je namenjeno 49,128 mrd EUR, kar predstavlja 16 % vseh sredstev.

- **Cilj 3 – teritorialno sodelovanje**; cilj je usmerjen v krepitev čezmejnega sodelovanja s skupnimi lokalnimi in regionalnimi pobudami (transnacionalna in medregijskega sodelovanja) in izmenjavo izkušenj.

Cilj Evropsko teritorialno sodelovanje je namenjen:

- čezmejnemu sodelovanju regij na ravni NUTS III ob notranjih in zunanjih mejah EU;
- transnacionalnemu sodelovanju;
- medregionalnemu sodelovanju.

Za ta cilj je na voljo 7,75 mrd EUR oz. 2,5 % vseh sredstev.

Tabela 3: Cilji in finančni instrumenti EU v obdobju 2000–2006 ter spremembe v programskem obdobju 2007–2013

2000–2006		>	2007–2013	
Cilji	Finančni instrumenti	>	Cilji	Finančni instrumenti
Pobude Skupnosti Kohezijski sklad				
CILJ 1	ESSR ESS Jamstvo EKUJS Smernica EKUJS FIUR	>	Konvergenca	ESSR ESS Kohezijski sklad
Kohezijski sklad	Kohezijski sklad			
Cilj 2	ESSR ESS	>	Regionalna konkurenčnost in zaposlovanje	ESSR ESS
Cilj 3	ESS			
Interreg III	ESSR	>	Evropsko teritorialno sodelovanje	ESSR
URBAN II*	ESSR			
EQUAL*	ESS			
Leader+	Smernica EKUJS			
Razvoj podeželja in prestrukturiranja sektorja ribištva izven cilja 1	JAMSTVO EKUJS FIUR			
4-je cilji 4 pobude Skupnosti Kohezijski sklad	6 instrumentov		3-je cilji	3-je instrumenti

Legenda: Cilj1:Regije, ki zaostajajo v razvoju; Cilj 2: Območja v procesu socialno-ekonomske preobrazbe; Cilj 3: Izobraževalni sistemi in spodbujanje zaposlovanja;* V obdobju 2007–2013 sta pobudi Urban II in Equal vključeni v cilja konvergenca in regionalna konkurenčnost in zaposlovanje.

Vir:Kohezijska politika 2007–2013, 2010.

2.2 RAZDELITEV FINANČNIH SREDSTEV

V finančni perspektivi 2007–2013 ima kohezijska politika na voljo 35,7 % sredstev skupnega evropskega proračuna, kar je 308 milijard EUR (v cenah 2004). Razdelitev po ciljih je torej sledeča: 81,5 % za cilj 1(konvergenca), 16 % za cilj 2 (konkurenčnost in zaposlovanje) ter 2,5 % za cilj 3 (evropsko teritorialno sodelovanje).

Tabela 4: Finančna razdelitev sredstev EU po skladih in ciljih v obdobju 2007–2013

CILJ			v mrd EUR, cene 2004	SKLAD
KONVERGENCA	81,5 %		251,163	
	a. Najmanj razvite države	70,51 %	177,083	ESRR ESS Kohezijski sklad
	b. Kohezijske države	23,22 %	58,308	
	c. Statistično prizadete regije	4,99 %	12,521	
	d. Države s predhodno pomočjo kohezijskega sklada	1,29 %	3,25	
REGIONALNA KONKURENČNOST	16 %		49,128	
	a. Regije nad 75 % BDP/prebivalca EU	78,86 %	38,742	ESRR ESS
	b. Regije sedanjega Cilja 1, ki so zaradi svoje rasti presegle mejo 75 % povprečne razvitosti EU	b. in c. skupaj 21,14 %	10,385	
	c. Ciper			
EVROPSKO TERITORIALNO SODELOVANJE	2,5 %		7,75	ESRR
	a. Čezmejno sodelovanje	73,86 %	5,576	
	b. Transnacionalno sodelovanje	20,95 %	1,582	
	c. Medregionalno sodelovanje	5,19 %	0,392	

Vir: Kohezijska politika 2007–2013, 2010.

Za izvajanje kohezijske politike EU v obdobju 2007–2013 mora država članica skladno z normativnimi podlagami EU pripraviti programske dokumenta na dveh ravneh:

- na prvi ravni pripravi Nacionalni strateški referenčni okvir (NSRO, ki opredeljuje analizo stanja, strategijo države članice ter mehanizme za doseganje ciljev hitrejše konvergence s poudarkom na uporabi kohezijske politike),
- na drugi, konkretnější ravni, pripravi operativne programe.

2.3 Ostale pomoči in novosti

V novem programskem obdobju je na novoustanovljena Evropska skupina za ozemeljsko sodelovanje (ESOS), katere namen je spodbujati čezmejno, transnacionalno in med regionalno sodelovanje. ESOS je pravna oseba in ima pravno sposobnost. Lahko opravlja komercialne posle, kupuje in prodaja blago ter zaposluje ljudi. Člani ESOS so lahko: države članice, regionalni ali lokalni organi, združenja in vsi drugi organi javnega prava. ESOS je prva skupina, ki združuje organe različnih držav članic, ne da bi bil prej podpisan mednarodni sporazum, ki bi ga ratificirali nacionalni parlamenti. Vendar pa morajo države članice soglašati glede sodelovanja članov skupine na njihovih ozemljih (Regionalna politika 2008, 2010).

Instrument za predpristopno pomoč (IPA) od januarja 2007 nadomešča vrsto programov in finančnih instrumentov Skupnosti, namenjenih državam kandidatkam ali morebitnim kandidatkam za pristop; denimo programe: PHARE, PHARE CBC, ISPA, SAPARD, CARDS in finančni instrument za Turčijo. IPA deluje na petih področjih: pomoč pri prehodu in krepitvi institucij, čezmejno sodelovanje (z državami članicami EU in drugimi državami, ki izpolnjujejo pogoje IPA, regionalni razvoj, razvoj človeških virov ter razvoj podeželja (Regionalna politika 2008, 2010).

Potem so še tri pobude Evropske komisije, Evropske investicijske banke (EIB) in drugih finančnih institucij, ki bodo državam članicam in regijam pomagale vzpostaviti učinkovit sistem upravljanja sredstev in uporabe instrumentov finančnega inženirstva. Pobuda Jaspers bo državam članicam in regijam pomagala pri pripravi velikih projektov. Pobuda Jeremie bo krepila dostop do financiranja za razvoj malih in srednjih podjetij (MSP), Jessica pa bo spodbujala trajnostne naložbe v urbana območja (Regionalna politika 2008, Info regio 2010).

3 REGIONALNA POLITIKA SLOVENIJE IN EU

V Sloveniji živi okrog 2 mio prebivalcev. Razprostira se na 20.253 kvadratnih kilometrih; 60 % te površine odpade na kohezijsko regijo Vzhodna Slovenija in 40 % na kohezijsko regijo Zahodna Slovenija. Vzhodna Slovenija predstavlja: Pomursko, Podravsko, Koroško, Savinjsko, Zasavsko, Spodnje posavsko regijo; Zahodna Slovenija pa Osrednjo slovensko, Gorenjsko, Goriško in Obalno-kraško regijo. Na ravni NUTS 1 Slovenija še vedno nastopa kot celota, na ravni NUTS 3 pa se deli na 12 statističnih regij. Zaradi številnih raznovrstnosti so razlike v gospodarski razvitosti in možnostih za življenje in delo med posameznimi regijami zelo velike. Socialno-ekonomske razlike med regijami so precejšnje, čeprav so med vsemi novimi članicami najmanjše. Zaradi svoje osrednje lege je bila Slovenija vedno križišče pomembnih evropskih poti. Z nadaljnjo krepitvijo povezav z evropskimi regijami in vlaganji v nadgradnjo prometne infrastrukture bi Slovenija lahko izkoristila to svojo konkurenčno prednost.

3.1 Zgodovinski pregled slovenske regionalne politike

Obdobje od leta 1971 do leta 1990

O slovenski regionalni politiki pred letom 1971 ne moremo govoriti. Slovenija je bila ena izmed držav bivše Jugoslavije, kjer je veljala za najbolj razvito. Politika pospeševanja razvoja manj razvitih območij se je v Sloveniji začela leta 1971, ko je v veljavo stopil Zakon o ukrepih za pospeševanje razvoja manj razvitih območij v Socialistični Republiki Sloveniji (Uradni list SRS, št. 4/71). Tako so bili temelji regionalne politike v Sloveniji postavljeni že v sedemdesetih letih, skupaj s konceptom policentričnega razvoja. Od takrat je regionalizem stalnica državnih strateških dokumentov ter ena pomembnejših vrednot v Sloveniji (Regionalna politika EU 2008, 2010).

V začetku leta 1976 je začel veljati Zakon o pospeševanju skladnejšega regionalnega razvoja v Socialistični republiki Sloveniji (1975). Novi zakon je na novo opredelil kriterije, na podlagi katerih se lahko določeno občino ali krajevno skupnost uvrsti med manj razvita območja. Nova merila so omogočila vključitev manj razvitih območij (Brkini, Kobansko, Kozjansko, Haloze, Slovenske gorice), ki so obsegala več občin, so pa hkrati ležala predvsem na obrobju teh občin, v aktivnejši razvoj. Po novem zakonu (1975) so manj razvita območja med letoma 1976–1980 obsegala kar 30 % površine SR Slovenije, na njih pa je živelo 20 % republiškega prebivalstva (Kukar, 1989, str. 130,133). V zadnjem obdobju (1986–1990), ko je zakon še veljal, so kriterij manj razvitosti dosegle le še 4 občine. Zaradi dopolnitve zakona iz leta 1980, ki je omogočila vključitev ožjih geografskih in obmejnih območij v manj razvita območja, se obseg prebivalstva na manj razvitih območjih ni bistveno zmanjšal: z 18,2 % prebivalstva (1971–1975) na 16 % (1986–1990) (Farič, 1999, str. 63).

Od leta 1990 dalje

V Sloveniji se je po osamosvojitvi sorazmerno počasi izvajalo tranzicijske reforme, kar je vplivalo tudi na počasnost drugih sprememb. Regionalni razvoj je bil potisnjen v ozadje, kajti ekonomska politika je bila usmerjena predvsem v oblikovanje tržnega ekonomskega sistema. Regionalna politika je bila premalo učinkovita, zato so se regionalne razlike med posameznimi območji v Sloveniji v devetdesetih letih močno povečale.

Regionalno politiko po osamosvojitvi Slovenije lahko kronološko razdelimo :

- 1991 – Zakon o spodbujanju razvoja demografsko ogroženih območij v Sloveniji.
- 1996 – institucionalna izgradnja.
- 1998 – priprave na vključitev v mehanizme regionalne strukturne politike EU.
- 1999 – Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, s kratico ZSRR (Ur. l. RS, št. 60/99).
- 2000 – izvedbena določila ZSRR (Ur. l. RS, št. 52/00 in 59/00).

- 2001 – Strategija regionalnega razvoja Slovenije.
- 2001 – izvajanje predpristopnih pomoči EU (PHARE, ISPA, SAPARD).
- 2004 – vstop v EU in priprava programskih dokumentov za črpanje sredstev EU.
- 2004–2006 – Enotni programski dokument; v tem obdobju je Slovenija pridobila izkušnje s t.i. horizontalno regionalno politiko.
- 2005 – Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja. Le-ta je spremenil institucionalni okvir spodbujanja regionalnega razvoja. Javna agencija RS za regionalni razvoj je bila ukinjena in se je združila v okvir Službe vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko. Regionalne razvojne agencije so postale t.i. subjekti regionalnega razvoja«. RRA je osrednja institucija za operativno izvajanje regionalne politike na ravni razvojne regije.

Po izbruhu gospodarske in finančne krize v letu 2008 so se kazalniki razvoja v regijah poslabšali in nekatere slabosti sedanjega modela razvoja na regionalni ravni so postale še bolj očitne. Prevladalo je mnenje, da sprejemanje interventnih zakonov za posamezna območja ni celovita rešitev ter da je potreben sistemski pristop, ki bo reševal slabosti obstoječega modela regionalnega razvoja. Aktualna regionalna politika ni dovolj pregledna, institucionalna organiziranost na vseh ravneh pa ne zagotavlja uveljavljanja načela partnerstva. Sestava svetov regij (župani) omogoča prevlado lokalnih interesov. Ni osredotočanja na ključne regionalne probleme, projekti so razdrobljeni, kar vodi do težav pri črpanju sredstev EU, neustrezno je spremljanje in vrednotenje programov. Odsotna je druga raven lokalne samouprave. Slabši socialno-ekonomski položaj in omejene možnosti finančnih spodbud v času finančne in gospodarske krize zahtevajo osredotočanje na ključne razvojne projekte v regijah in tako izkoriščanje endogenih potencialov v regiji. Potrebne so spremembe v usmeritvah, statusu in v institucionalni organiziranosti regionalne politike (Predlog zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, 2010).

Služba vlade za lokalno samoupravo in regionalno politiko je pripravila predlog Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja in ga dala v javno razpravo v juniju 2010. Zakon je zasnovan tako, da bo ob morebitnem poslabšanju razmer v določeni regiji omogočil hiter odziv vlade. Osrednji cilj novega systemskega zakona, ki temelji na paradigmi več nivojskega upravljanja, je delitev odgovornosti za regionalni razvoj med regijami in državo. Zakon uvaja nov fleksibilni mehanizem pravočasnega odkrivanja območij, ki zaidejo v velike razvojne težave. Zakon prinaša podelitev javnega pooblastila z javnim razpisom, ki ga bo SVLR podelila posamezni regiji za opravljanje razvojnih nalog. Med drugim se uvaja tudi sistem regionalnih menedžerjev z ustreznimi kvalifikacijami za opravljanje razvojnega dela tako v regiji kot na ravni države. Določanje bolj ciljno usmerjenih regionalno razvojnih prioritet bo vplivalo na določeno koncentracijo in spremembo dinamike pri financiranju projektov. Pozitivne učinke bo možno izmeriti skozi uspešno črpanje sredstev EU (predlog Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, 2010).

3.2 Predpristopna pomoč in obdobje 2004–2006

Predpristopna pomoč Sloveniji za članstvo v EU

Predpristopna pomoč je bila desetim državam kandidatkam za članstvo v EU razpoložljiva do 1. maja 2004. Države so lahko črpale sredstva iz programov namenjenih za integracijo: PHARE, SAPARD in ISPA. Priložnosti za črpanje sredstev iz skladov predpristopne pomoči z vstopom in sprejemom polnopravnega članstva v EU ni bilo več.

Za aktivno sodelovanje v strukturnih skladih in Kohezijskem skladu se je Slovenija pripravljala že od leta 1992. Sredstva je namreč prejela kot država kandidatka in predpristopna država in sicer v obliki tehnične pomoči programa Phare v obdobju 1992 do 1999. Od leta 2000 je prejela tudi sredstva predpristopne pomoči v okviru finančnih instrumentov SAPARD in ISPA. Po vstopu v EU se je polnopravno vključila v vse obstoječe oblike strukturnih pomoči državam članicam.

V Sloveniji je bil program Phare najpomembnejši in najobsežnejši predpristopni instrument. Do leta 2004 je bilo Sloveniji odobreno 340 milijonov evrov. Malo manj kot polovica porabljenih sredstev je bilo namenjeno krepitvi institucij (reformi javne uprave, reformi finančnega sektorja), preostala finančna sredstva pa so bila porabljena za krepitev pravnega reda EU, regionalnega razvoja, projektom na področju infrastrukture, energetike, razvoja človeških virov, izobraževanja.

Program ISPA je skupaj s programom SAPARD stekel v letu 2000. Namen programa ISPA je podpora državam kandidatkam in kasneje novim članicam pri investicijah na področju transporta in okolja ter prispevanje k trajnostnemu razvoju držav. Sloveniji je bilo v okviru finančnega instrumenta ISPA v obdobju 2000–2003 namenjenih 67,12 milijonov evrov. Na podlagi meril je bila upravičena do približno 2 % celotnih sredstev finančnega instrumenta ISPA. Ta znesek se je delil v razmerju 50:50 med področjema prometa in okolja.

Slovenija je bila vključena tudi v program SAPARD, v okviru katerega je prejela do konca leta 2003 v višini 26,54 milijonov evrov pomoči.

Izvajanje programa SAPARD, kot posebnega programa za kmetijstvo in razvoj podeželja, se je pokazalo kot dobra priprava za izvajanje ukrepov strukturnih skladov EKUJS in FIUR, ki sta postala aktualna v drugi polovici l. 2004.

3.2.1 Programski dokumenti, cilji in prednostne naloge v obdobju 2004–2006

V letu 1998 je vlada RS sprejela sklep o pripravi Strategije gospodarskega razvoja Slovenije (SGRS), ki je v slovenski zakonodaji opredeljena kot krovni strateški dokument države iz katerega izhajajo vsi ostali področni razvojni dokumenti in proračunski memorandum. SGRS

je opredelila pet temeljnih mehanizmov, ki so namenjeni krepitvi celovite konkurenčnosti Slovenije in vključujejo aktivnosti politik na naslednjih petih področjih (Državni razvojni program 2001–2006, 2010):

- prehod v družbo, ki bo temeljila na znanju,
- krepitev konkurenčnosti gospodarstva,
- izboljšanje učinkovitosti države,
- politika vključevanja v notranji trg EU,
- regionalno in prostorsko uravnotežen razvoj.

Vladni Svet za strukturno politiko je SGRS postavil za izhodišče za pripravo Državnega razvojnega programa 2001–2006. DRP je dolgoročni izvedbeni dokument SGRS, ki izhodišča in usmeritve prevede v konkretne programe in projekte na prednostnih področjih.

Državni razvojni program 2001–2006 pokriva celotno obdobje finančne perspektive Evropske unije. Prva tri leta se nanašajo na predpristopno obdobje 2001–2003, druga tri leta pa na obdobje predvidenega članstva Slovenije v EU.

Na podlagi razvojnih možnosti Slovenije, okoljskega in socialnega stanja in ob upoštevanju, da je glavni cilj SGRS rast blaginje, teži DRP k večji ekonomski in socialni koheziji tako v nacionalnem kot v evropskem merilu. Njegovi programi in ukrepi pretežno izpolnjujejo merila za sofinanciranje strukturnih skladov in kohezijskega sklada. Decembra 2002 je Slovenija v DRP-u oblikovala svoje strateške cilje v konkretne programe, vključno z opredelitvijo finančnih virov. DRP je predstavljal ogrodje za izbiro dejavnosti, ki jih bo Slovenija podpirala preko evropskih programov strukturne politike.

Enotni programski dokument (EDP) je pogodba, ki jo je Slovenija podpisala z Evropsko komisijo. Predstavlja akcijski načrt RS za obdobje 2004–2006, ki določa, kako bo Slovenija dosegala svoje strateške cilje in usmeritve. Gre za skupni programski dokument Slovenije in Evropske komisije, saj pri njegovi izvedbi sodelujeta obe partnerici. V njem se je Slovenija obvezala, da bo osredotočila razpoložljiva sredstva strukturnih skladov, kohezijskega sklada in drugih finančnih virov ter sredstva ustreznega lastnega deleža v dejavnosti, kjer so največje težave in ovirajo socialno ekonomski razvoj države. EDP temelji na Strategiji gospodarskega razvoja Slovenije, potrjeni julija 2001, katere glavni cilj je trajnostna rast ljudi, ki živijo v Sloveniji (Enotni programski dokument RS 2004–2006, 2010).

Osnovni cilji EPD so bili (Enotni programski dokument 2004–2006, 2010):

- **Povprečna letna rast BDP bo višja kot v skupini EU-15**, s čimer se bo postopno zmanjšal zaostanek v BDP na prebivalca za povprečjem EU. V letu 2001 je slovenski BDP na prebivalca znašal 70 % povprečja EU.

- **Rast zaposlenosti:** gospodarska rast se mora odražati tudi pri ustvarjanju novih delovnih mest in ohranjanju obstoječih. Slovenija bi ob podpori strukturnih skladov ustvarila 4000 delovnih mest.
- **Uravnotežen regionalni razvoj:** cilji uravnoveženega regionalnega razvoja se bodo dosegali z regionalno usmerjenim pristopom, ki naj zagotovi, da bosta rast BDP in zaposlenosti povečala blaginjo tudi v manj razvitih, obrobni regijah. V l. 2001 je razmerje med najbolj in najmanj razvito regijo v Sloveniji, merjeno kot razmerje BDP/prebivalca, znašalo 1:1,9.

V skladu s sprejetim pristopom koncentracije pomoči na omejeno število prednostnih nalog so bila kohezijska sredstva v okviru EPD uporabljena za **štiri prednostne naloge** (Enotni programski dokument RS 2001–2006, 2010):

- Prednostna naloga št.1: **Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti.** Gre za spodbujanje rasti inovacijskega okolja, raziskave in razvoj in prenos znanja. Usmerjena je v razvoj turizma, njen cilj pa je tudi izboljšati privlačnost Slovenije in njenih regij za nova vlaganja. Tej prednostni nalogi je bilo namenjenih 54 % od dodeljenih sredstev EU za strukturne sklade.
- Prednostna naloga št. 2: **Znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje.** V skladu z evropsko strategijo zaposlovanja je cilj povečanje usposobljenosti delovne sile z olajšanjem dostopa do izobraževanja in šolanja, izboljšanjem njune kvalitete in spodbujanjem vseživljenjskega učenja. Gre tudi za podporo socialnemu vključevanju oseb s posebnimi potrebami in spodbujanje podjetništva. Delež sredstev EU za strukturne sklade, ki je bil namenjen tej prednostni nalogi, znaša 31 %.
- Prednostna naloga št. 3: **Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo.** Program spodbuja investicije v kmetijstvo in gozdarstvo, izboljšanje predelave in trženja pridelkov oz. izdelkov, razpršitev kmetijske dejavnosti ter ekološko in gospodarsko izkoriščanje gozdov. V okviru ribištva gre za obnovo in modernizacijo flote, izboljšanje pristaniške opreme in spodbujanje razvoja marikulture. Sredstva, ki so bila namenjena tej prednostni nalogi, predstavljajo 11 % sredstev EU za to nalogo.
- Prednostna naloga št. 4: **Tehnična pomoč.** Dejavnosti v okviru te naloge služijo za pripravo, obveščanje, izvajanje, nadzor in vrednotenje. Za tehnično pomoč je bilo namenjenih 4 % sredstev EU za Slovenijo.

Poleg teh je Slovenija določila še tri t.i. horizontalne prednostne naloge, ki jih bo uveljavljala preko vseh izbranih ukrepov. Te so :

- informacijska družba,
- enake možnosti med spoloma,
- trajnostni razvoj.

3.2.2 Finančna razdelitev sredstev Sloveniji v obdobju 2004–2006

Za potrebe izvajanja strukturnih instrumentov je Slovenija obravnavana kot ena sama regija (NUTS II regija). Na ravni teritorialnih statističnih enot NUTS II se dodeljuje pomoč iz Cilja 1. Vanj so vključene evropske regije, katerih BDP na prebivalca (izražen v standardih kupne moči) ne presega 75 % povprečja EU.

Skupni obseg evropskih kohezijskih sredstev v tem obdobju je znašal 456,31 milijonov evrov in je bil rezultat pristopnih pogajanj z EU. Okoli tri petine omenjenih sredstev so predstavljala sredstva strukturnih skladov, kjer je bila Slovenija do konca leta 2006 upravičena do sredstev t. i. Cilja 1, kamor je EU usmerjala več kot dve tretjini sredstev strukturnih skladov.

Tabela 5: Evropska sredstva za Slovenijo v obdobju 2004–2006 v mio EUR, v tekočih cenah

Cilj 1	INTERREG	EQUAL	KOHEZ. SKLAD	SKUPAJ(**)
237,51 (*)	23,65	6,44	188,71	456,31

Legenda: (*) Od skupnega zneska 334,50 milijonov evrov.

(**) Razdelitev sredstev po sektorjih: konkurenčnost podjetij (54 %); človeški viri (31 %); kmetijstvo, razvoj podeželja in ribištvo (11 %); drugo (4 %).

Vir: Evropski strukturni skladi 2004–2006, 2010.

Obdobje 2004–2006 je bilo za Slovenijo prvo programsko obdobje. V tekočem programskem obdobju je zaradi pozitivnih izkušenj ohranila centralizirano institucionalno ureditev upravljanja. To pomeni, da bo še vedno imela en organ upravljanja in sicer Službo Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko in en plačilni organ v okviru Ministrstva za finance.

3.3 Tekoče programsko okolje 2007–2013 v Sloveniji

Razvojne prioritete, opredeljene v SRS predstavljajo okvir za programe in ukrepe DRP, ki sicer ni edini instrument za izvedbo SRS, je pa ključni za investicije v razvoj. Razvojno-investicijske prioritete DRP so enake petim predstavljenim prioritetam SRS, medtem ko struktura operativnih programov in njihovih razvojnih prioritet upošteva tudi logiko in prioritete kohezijske politike EU in EU nasploh.

3.3.1 Programski dokumenti

Priprava Državnega razvojnega programa RS za obdobje 2007–2013 temelji na izkušnjah, zbranih ob pripravi DRP 2001–2006 in na njem temelječih, regionalnih razvojnih programov in sklenitvijo mednarodne pogodbe z evropsko komisijo – Enotnega programskega dokumenta 2004–2006. Najširši vsebinski okvir za pripravo DRP predstavlja Strategija

razvoja Slovenije. DRP je izvedbeni dokument in je bil podlaga za pogajanja o vsebini strukturne pomoči EU Sloveniji v obdobju 2007–2013. Povezuje tudi vsebine, ki jih je bilo potrebno predložiti Evropski komisiji, tako imenovani »Nacionalni strateški okvir«. NSO se je pripravljala in usklajevala v okviru priprave DRP. Evropski komisiji pa je bil predložen kot samostojni dokument (Državni razvojni program RS za obdobje 2007–2013, 2010).

Pravno podlago za črpanje sredstev kohezijske politike predstavlja Uredba Sveta o splošnih določbah o Evropskem skladu, Evropskem socialnem skladu in Kohezijskem skladu, ki jo dopolnjujejo še podobne uredbe za posamezen sklad. Skladno z uredbo mora država članica pripraviti programske dokumente na dveh nivojih (Nacionalni strateški referenčni okvir 2007–2013, 2010):

- na prvi ravni se pripravi Nacionalni strateški referenčni okvir (NSRO), ki opredeljuje generalno strategijo države članice za doseganje hitrejše konvergence,
- na drugi, konkretniji ravni se na osnovi NSRO pripravijo operativni programi.

Nacionalni strateški referenčni okvir vsebuje analizo stanja, strategijo, opredelijo se osnovni mehanizmi doseganja zastavljenih ciljev, vključno z določitvijo števila operativnih programov in osnovnimi finančnimi razdelitvami. Pri tem je z vidika Evropske komisije ključnega pomena, da država članica v tem dokumentu izkaže usklajenost s Strateškimi smernicami skupnosti za kohezijo, Nacionalnim programom reform (Lizbonska strategija) ter Skupnim poročilom o socialni vključenosti.

SVLR je v vlogi organa upravljanja v sodelovanju z vsemi službami in ministrstvi, ki bodo vključena v izvajanje kohezijske politike, pripravila Nacionalni strateški referenčni okvir 2007–2013 (NSRO), ki opredeljuje generalno strategijo države članice za doseganje hitrejše konvergence ter tri operativne programe – programsko podlago za črpanje sredstev.

Operativni programi imajo v obdobju 2007–2013 sicer enako funkcijo kot Enotni programski dokument za obdobje 2004–2006 in torej v pravnem smislu predstavljajo pravno podlago za črpanje sredstev skladov, saj jih Evropska komisija potrdi z odločbo (Programski dokumenti Slovenije 2007–2013, 2010).

3.3.2 Cilji in operativni programi

Splošna usmeritev NSRO je izboljšanje blaginje prebivalcev Slovenije s spodbujanjem gospodarske rasti, ustvarjanjem delovnih mest in krepitevijo človeškega kapitala ter zagotavljanjem uravnoteženega in skladnega razvoja, še posebej med regijami. Navedena usmeritev po eni strani opredeljuje blaginjo kot globalni cilj, po drugi strani pa daje poseben poudarek spodbujanju rasti in ustvarjanju delovnih mest, torej ključnima ciljema Lizbonske strategije, ter skladnemu razvoju. Slovenija bo s sredstvi kohezijske politike sledila naslednjim **tematskim in teritorialnim ciljem** (Nacionalni strateški okvir 2007–2013, 2010):

- spodbujanju podjetništva, inovacij in tehnološkega razvoja;
- izboljševanju kakovosti izobraževalnega sistema, usposabljanja ter raziskovalno-razvojnih dejavnosti;
- izboljšani prožnosti trga dela in zagotovljeni varnosti zaposlitve, predvsem z ustvarjanjem delovnih mest in spodbujanjem socialne vključenosti;
- zagotavljanju pogojev za rast z zagotavljanjem trajnostne mobilnosti;
- spodbujanju uravnoveženega regionalnega razvoja.

Slovenija bo cilje NSRO dosegla z izvajanjem naslednjih **operativnih programov**, ki predstavljajo enostaven in transparenten okvir, znotraj katerega se bodo izvajale posamezne prioritete, projekti in aktivnosti (Nacionalni strateški okvir 2007–2013, 2010):

- **operativni program za krepitev regionalnih razvojnih potencialov** – ta program se posebej osredotoča na prvi in peti cilj NSRO, to je »spodbuditi podjetništvo, inovativnost in tehnološki razvoj« in »skladen razvoj regij«.
- **operativni program razvoja človeških virov** – ta OP se osredotoča na drugi in tretji cilj NSRO, to je »izboljšati kvaliteto sistema izobraževanja in raziskovalno-razvojne dejavnosti« ter izboljšati fleksibilnost trga dela ob zagotavljanju varnosti zaposlitve, še posebej z ustvarjanjem delovnih mest ter s spodbujanjem socialne vključenosti«. Program je povezan s petim ciljem, posredno pa tudi s prvim ciljem.
- **operativni program razvoja okoljske in prometne infrastrukture** – ta OP se nanaša na četrti cilj NSRO, to je zagotoviti pogoje za rast z zagotavljanjem trajnostne mobilnosti, trajnostnega ravnanja z energijo ter izboljšanju kakovosti okolja in ustrezni infrastrukturi.

Za doseg navedenih ciljev bodo prispevali še:

- **Čezmejni operativni programi:** Slovenija-Avstrija, Italija-Slovenija, Slovenija-Madžarska, Slovenija-Hrvaška, Jadranska pobuda.
- **Transnacionalni operativni programi:** Alpski prostor, Jugovzhodna Evropa, Vzhodno centralna Evropa, Mediteran.
- **Medregionalni operativni programi:** INTERREG IVC, INTERACT II, ESPON, URBACT.

3.3.3 Finančna razdelitev sredstev Sloveniji

Finančni okvir, ki si ga je Slovenija zagotovila v okviru pogajanj za naslednjo finančno perspektivo EU, je večji od tistega, ki je bil na voljo za programsko obdobje 2004–2006. V okviru nove finančne perspektive EU za obdobje 2007–2013 bo imela Slovenija na voljo kar 4,2 milijarde evrov finančnih sredstev iz strukturnih in Kohezijskega sklada. V omenjenem obdobju je do sredstev v okviru konvergenčnega cilja upravičena celotna Slovenija, torej se stanje glede na prejšnje programsko obdobje 2004–2006 ni spremenilo. Poleg tega ji bo za

program podeželja namenjenih še 900 milijonov evrov in za program razvoja ribištva 21,6 milijona evrov. Z razpoložljivimi sredstvi bo prednostno financirala razvojno-investicijske prioritete, opredeljene v DRP 2007–2013, in jih usmerjala na področja, kjer bo njihova dodana vrednost v kontekstu celovite razvojne politike največja (Nacionalni strateški referenčni okvir 2007–2013, 2010).

Tabela 6: Operativni programi v Sloveniji za obdobje 2007–2013

OPERATIVNI PROGRAM	SKLAD	SREDSTVA V EU (v EUR)	%
OP za krepitev regionalnih in razvojnih potencialov	ESSR	1.709.749.522	40,6
OP razvoja človeških virov	ESS	755.699.370	18,0
OP razvoja okoljske in prometne infrastrukture	Kohezijski sklad ESRR	1.635.599.744	38,9
Čezmejni in medregionalni OP	ESRR	96.941.042	2,3
Transnacionalni OP	ESRR	7.315.278	0,2
Skupaj		4.205.304.956	100

Vir: Operativni programi Slovenije za obdobje 2007–2013, 2010.

Kar 38,9 % vseh sredstev oziroma v višini 1.412 mio EUR je namenjenih za programe Kohezijskega sklada. Preostanek sredstev v višini 2.689 mio EUR je namenjen za programe Evropskega sklada za regionalni razvoj in Evropskega socialnega sklada. Razmerje med programi ESRR in programi ESS znaša 72:28. Za ESS se namenja 756 mio EUR, kar predstavlja v obdobju 2007–2013, kar 3,8 kratno povečanje vlaganj v človeške vire glede na razpoložljiva sredstva ESS v EPD 2004–2006.

Slovenija velik del sredstev iz strukturnih in Kohezijskega sklada namenja v projekte, katerih cilj je zvišati gospodarsko rast in ter ustvariti več delovnih mest in boljša delovna mesta. Pričakuje se, da bo slovenski nacionalni prispevek za dopolnitev vlaganj EU znašal približno 724 mio EUR.

Tabela 7: Sredstva za Slovenijo v mrd EUR v tekočih cenah, 2007–2013

CILJ	SKLAD	EU	JAVNI NACIONALNI	SKUPAJ
Konvergenca	KS	1,4	0,3	1,7
	ESRR	1,9	0,3	2,2
	ESS	0,8	0,1	0,9
SKUPAJ KONVERGENCA		4,1		
Skupaj evropsko ozemeljsko		0,1		0,1

nadaljevanje

sodelovanje*				
SKUPAJ		4,2	0,7	4,9

Zneski so zaokroženi.

Legenda:*Vsak program ozemeljskega sodelovanja vključuje najmanj 15 % s financiranja vsake sodelujoče države članice.

Vir: Evropska kohezijska politika v Sloveniji, 2010.

Glavni cilji Slovenije so (Evropska kohezijska politika v Sloveniji, 2010):

- da bo vložila več kot 1 milijardo EUR oz. 25 % dodeljenih sredstev v izboljšanje prometne infrastrukture, kar pomeni, da bo s pomočjo skladov zgrajenih 428 km železniških prog;
- da bo več kot 1,1 milijarde EUR oz. 28,5 % dodeljenih sredstev namenjenih naložbam v raziskave in razvoj ter inovacije;
- da bo dodeljeno podjetništvu, zlasti malim in srednjim podjetjem 17,6 % sredstev skladov;
- v infrastrukturo za informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT) bo vloženo 156 mio EUR;
- v sisteme za ravnanje z odpadki in upravljanje voda 770 mio EUR oz. 18 % vseh dodeljenih sredstev;
- za spodbujanje prilagodljivosti podjetij in delavcev bo vloženih 77 mio EUR.

Operativni programi so se pripravljali v letih 2006/2007, ko je bila v RS popolnoma drugačna socialna in ekonomska situacija kot v tekočem letu. Šlo je za obdobje visoke gospodarske rasti, ki je temeljila na prekomernem zadolževanju. V septembru 2008 se je začela doslej največja svetovna gospodarska in finančna kriza, ki se je na osnovi velike vpetosti Slovenije v mednarodne tokove odrazila v izrazitem padcu gospodarske aktivnosti, še posebej v letu 2009, ko se je bruto domači proizvod zmanjšal za 7,8 odstotka. V letu 2009 je prišlo do realnega znižanja investicij za 21,6 %, kar je pomembno vplivalo tudi na izvajanje operativnih programov kohezijske politike v Sloveniji. Zmanjšalo se je število razvojnih projektov, po drugi strani pa se je bistveno povečalo število projektov, ki brez javnih spodbud ne bi mogli biti izvedeni. Gospodarska kriza se je odrazila tudi na strani socialne kohezije, saj je konec l. 2009 število registriranih brezposelnih oseb znašalo 96.672, kar je za 63% več kot pred začetkom krize. Recesija je imela neenakomeren regionalni učinek, saj se je stopnja registrirane nezaposlenosti bolj povečala v tistih statističnih regijah, ki so imele že pred krizo višjo stopnjo nezaposlenosti (Spremembe operativnih programov kohezijske politike, 2010).

Zato je Vlada RS sprejela izhodišča za Spremembe operativnih programov kohezijske politike Cilja 1 v Sloveniji v aprilu 2010, ki bodo posredovana tudi Evropski komisiji, v skladu z evropskimi direktivami. Glede na spremenjene okoliščine se je Vlada RS zavzela za spremembe operativnih programov, katerih osnovno vodilo je: OD ZIDOV K INOVATIVNOSTI, DELOVNIM MESTOM IN TRAJNOSTI. Zato bo v prihodnje »v zidove« investirano le v zelo utemeljenih primerih, bistveno večji bo poudarek na

financiranju razvojnih projektov, ki prispevajo k inovativnosti, krepitvi družbe znanja in posledično ustvarjajo delovna mesta. Vsebina sprememb bo usmerjena v izboljšanje konkurenčnih sposobnosti podjetij. Na agregatni ravni torej skladno s spremembo operativnega programa pride do prenosa sredstev od prometne infrastrukture h konkurenčnosti podjetij, raziskavam in razvoju. V RS gre za izrazito povečanje števila registriranih brezposelnih oseb, zato mora usmerjenost na delovna mesta ostati druga ključna usmeritev sprememb operativnih programov (Spremembe operativnih programov kohezijske politike, 2010).

Globalne strategije za koriščenje sredstev ni potrebno prilagajati. Spremembe operativnih programov bodo imele posledice predvsem na strukturo pravic v okviru operativnih programov. Slovenija bo ohranila logiko porabe kohezijskih sredstev za krepitev konkurenčnih sposobnosti RS in njenih regij. Kohezijska sredstva predstavljajo ključen segment javnih financ, zato je maksimalna uspešnost in gospodarnost uporabe teh sredstev bistvenega pomena, k čemur bodo neposredno prispevali tudi spremenjeni operativni programi (Spremembe operativnih programov kohezijske politike, 2010).

4 REGIONALNA POLITIKA IRSKE IN EU

Irska leži na otoku, ki se nahaja na skrajnem severozahodu Evrope. Njena površina meri 70.228 km². Decembra 1921 sta Anglija in Irska podpisali sporazum, s katerim je 26 grofij postalo neodvisnih v okviru Svobodne irske države. Šestim ulsterskim grofijam, ki so ostale znotraj Združenega kraljestva, je bilo leta 1920 v Belfastu dovoljeno ustanoviti lasten parlament. Leta 1937 je bila uvedena nova ustava. Med drugo svetovno vojno je Irska ostala nevtralna. Leta 1949 je bila ustanovljena Republika Irska. Nato je 1955 bila sprejeta v ZN, leta 1973 pa je skupaj z Združenim kraljestvom in Dansko pristopila k Evropski gospodarski skupnosti (FÁS JOBS IRELAND, 2010).

4.1 Irska pred vstopom v EU

Po osamosvojitvi od britanskega imperija je bila Irska od njega še dolgo gospodarsko odvisna. V dvajsetih in tridesetih letih prejšnjega stoletja je bila to država z močno zaprtim in zaščitnim gospodarstvom. Zaposlenost in večji del izvoza sta bila v glavnem odvisna od kmetijskega sektorja. Mejnik v gospodarskem razvoju predstavlja v šestdesetih letih sprejeta strategija, ki je predstavljala industrializacijo, usmerjeno v izvoz.

V dolgem obdobju med kandidaturo in končno včlanitvijo v EU leta 1973, se je Irska trudila z razvojem industrije ter kako povečati konkurenčnost irske industrije. Cilj irske politike je bil doseči polno zaposlenost, znižati nenehno emigracijo prebivalcev in povečati življenjski standard. Priključitev Irske (leta 1973) k Evropski gospodarski skupnosti je bilo za Irsko odločilnega pomena. Zmanjšala je gospodarsko odvisnost od Velike Britanije in se odprla globalni ekonomiji.

4.2 Prejeta sredstva v posameznih programskih obdobjih

Irska je prejemnica finančnih sredstev EU od poznih osemdesetih let. EU je Irski priznala položaj manj razvite regije šele leta 1988 in tako je bila v prvih dveh programskih obdobjih 1989–1993 in 1994–1999 uvrščena na ravni NUTS 2 v ciljno območje 1. Priključila se je kot manj razvita in pretežno kmetijsko usmerjena država. Ob vstopu v EU je njen BDP na prebivalca znašal le 65 % povprečja držav takratne Evropske skupnosti.

Irska je bila do začetka devetdesetih let prejšnjega stoletja med najbolj centraliziranimi državami v EU. S prenovo regionalne politike EU po letu 1988 pa se je na Irskem začel proces regionalizacije. Državo so razdelili na osem regionalnih uprav, ki usklajujejo nižje nivoje lokalne samouprave in opravljajo nadzor nad porabo sredstev strukturnih in kohezijskih skladov. Vendar te regionalne uprave nimajo neposredno voljenih predstavnikov, ampak obstajajo le kot statistične enote. Z njihovo ustanovitvijo so začeli izvajati regionalno politiko, za katero ni značilna mreža regionalnih razvojnih agencij (RRA) po regionalnih upravah (imajo le dve RRA), ampak se vse več pristojnosti iz centralnih oblasti prenaša na lokalne in regionalne oblasti. To je tudi omogočilo uspešnejšo in učinkovitejšo izrabo razpoložljivih sredstev skladov EU (Aristovnik, 2004, str. 23).

Irska je devetdeseta leta prejšnjega stoletja končala kot najbolj dinamično gospodarstvo EU in tudi v svetovnem merilu. Gospodarstvo EU je dosegalo najvišje stopnje gospodarske rasti v EU, tudi do trikrat višje od povprečja EU. V drugi polovici 90. let je gospodarska rast Irske znašala v povprečju 8,5 % na letni ravni. Od vključitve Irske v EU se je njen BDP na prebivalca povišal z okoli 60 % na skoraj 120 % povprečja EU v letu 2003. Pri tem so finančni transferji EU igrali izredno pomembno vlogo. Ti so v 80. in 90. letih znašali 4 % BDP (Aristovnik, 2004, str. 23).

V letu 1996 je BDP na prebivalca presegel povprečje EU in je znašal 105 % povprečja EU. Irska ni ustrezala kriterijem za dodelitev sredstev iz strukturnih skladov ciljnega območja 1. Zato je na pogajanjih za obdobje 2000–2006 zahtevala za razvitejši del prehodni status, za ostalo področje pa status ciljnega območja 1. V programskem obdobju je že bila razdeljena na dve regiji: BMW (Border, Midland and Western) regija, ki je bila v celoti pod ciljem 1, medtem ko je imela S&E (Southern and Eastern) regija prehodni status.

4.2.1 Programsko obdobje 1989–1993

V prvem programskem obdobju 1989–1993 so bili za Irsko glavni problemi: nizka rast BDP, naraščanje delovne sile in slabo razvita infrastruktura. Zato se je Okvir podpore skupnosti (Community Support Framework – CSF) osredotočil na dva ključna cilja: dvig dolgoročnega potenciala irskega gospodarstva in pospeševanje ekonomske konvergence k EU. Prednostna področja so bila:

- kmetijstvo, ribištvo, gozdarstvo, turizem in razvoj podeželja,
- industrija in storitve,
- investiranje v okoljsko infrastrukturo
- človeški viri.

Analiza CSF 1989–1993 kaže, da je bil vpliv sredstev EU na makroekonomsko stanje Irske res velik in je imel pozitiven učinek na številne ključne gospodarske kazalce. Irsko gospodarstvo je raslo za okoli 5 % letno v tem obdobju. Investicije in izvoz sta bili glavni komponenti rasti BDP, potrošnja je rastla, BDP na prebivalca je v letu 1993 znašal 77,7 % povprečja EU v primerjavi z 64,1 % v letu 1988. Irska inflacija je povprečno znašala v tem obdobju 2,5 % v primerjavi s povprečno inflacijo v EU, ki je znašala 4,75 % (CSF 1994–1999, 2010).

Realna rast BDP na Irskem je bila bistveno večja od povprečne rasti v EU, kar je povzročilo napredovanje realne konvergence. Vendar pa se ta rast proizvodnje ni odrazila v večji zaposlenosti. V nekmetijskih sektorjih se je zaposlenost povečala v petih letih do konca 1993 za 9,5 %, medtem ko je ta rast znašala v EU 1 %. Vendar pa je delovna sila je rastla hitreje kot zaposlenost, stopnja nezaposlenosti je znašala ob koncu leta 1993 kar 18 % in je med najvišjimi v Evropi (CSF 1994–1999, 2010).

Od leta 1992 naprej pa je bila Irska prejemnica tudi kohezijskega sklada. V tem obdobju je prejela 4.200 milijonov ECU pomoči. Kar 35 % vseh sredstev pa je namenila vlaganjem v človeške vire (Aristovnik, 2004, str. 24).

4.2.2 Programsko obdobje 1994–1999

Irska je bila v tem obdobju uvrščena v ciljno območje 1. Državni razvojni program (DRP oz. NDP), ki ga je vlada sestavila v sodelovanju z regionalnimi upravami (socialnimi partnerji) je imel nalogo zagotoviti dolgoročne cilje, kot so: povečanje BDP in dolgoročno zaposlovanje ter ponovna vključitev nezaposlenih. Na osnovi DRP se je Irska dogovorila o vsebini CSF.

Osrednji cilji CSF so bili (Community Support Framework 1994–1999, 2010):

- zagotovitev najboljšega dolgoročnega donosa gospodarstvu s povečanjem outputa, gospodarskega potenciala in dolgoročnih delovnih mest,
- ponovna vključitev dolgoročno brezposelnih in tistih, ki lahko to postanejo, na trg delovne sile.

V skladu s cilji CSF, bo pomoč zagotovljena v okviru štirih prednostnih nalog (Community Support Framework 1994–1999, 2010):

- prioriteta 1: **pomoč sektorju industrije**, ki bo vključevala programe za večjo kapaciteto gospodarstva in podpirala ključne dejavnosti,
- prioriteta 2: **pomoč gospodarski infrastrukturi**, katero bodo predstavljale investicije v gospodarsko infrastrukturo za izboljšanje konkurenčnosti, za odpravo geografskih pomanjkljivosti,
- prioriteta 3: **sredstva za vlaganja v človeške vire**, ki bodo obsegala programe za povečanje človeškega kapitala, pomoč iskalcem zaposlitve,
- prioriteta 4: **sredstva za lokalni razvoj mest in podeželja**, ki bodo vključevala samo en program s prispevki iz treh skladov.

Na podlagi pogajanj med irsko vlado in Evropsko komisijo je bilo oblikovanih devet operativnih programov. ERDF je financiral 45 %, ESF 35 %, FIFG 19 % in EAGG 1 % irskega razvojnega okvira (CSF).

V tem obdobju so znašala sredstva kohezijskega sklada 16,7 mio EUR in so bila namenjena štirim državam. Irska je prejela 1,5 mio EUR, kar predstavlja 9 % delež teh sredstev. Distribucija sredstev je bila predvsem odvisna od stopnje BDP na prebivalca, razvitosti transportne infrastrukture in okoljske politike.

Tabela 8: Razdelitev sredstev namenjenih devetim operativnim programom v obdobju 1994–1999

Operativni program	Razvojni okvir podpore Skupnosti v mio EUR	Strukturni skladi v mio EUR	Udeležba skladov
Prioriteta 1 – sektor industrije			
1. razvoj industrije	2.861	1.029	ERDF,ESF,EAGGF
2. kmetijstvo, gozdarstvo in podeželje	1.767	945	EDF,ESF
3. turizem	806	456	FIFG, ERDF, ESF
4. ribištvo	177	78	ERDF, ESF
Prioriteta 2 – ekonomska infrastruktura			
5. okoljevarstvo	126	78	ERDF
6. infrastruktura (telekomunikacije, energetika, pošta) in bolnišnica Tallaght	234+103	70+39	ERDF
7. transport	1.406	888	ERDF
Prioriteta 3 – človeški viri			
8. človeški viri (izobraževanje, zaposlovanje)	2.362	1.732	ESF, ERDR
Prioriteta 4 – lokalni razvoj mest in podeželja			
9. razvoj mest in podeželja, ustanovitve Okrožnih podjetniških združenj	420	257	ERDF,ESF,EAGGF
Tehnična pomoč	13	10	
SKUPAJ	10.383	5.620	

Vir: National Development Plan 1994–1999, 2010.

V tem obdobju so znašala sredstva kohezijskega sklada 16,7 mio EUR in so bila namenjena štirim državam. Irska je prejela 1,5 mio EUR, kar predstavlja 9 % delež teh sredstev. Distribucija sredstev je bila predvsem odvisna od stopnje BDP na prebivalca, razvitosti transportne infrastrukture in okoljske politike.

Na Irskem so imeli programi, ki so bili financirani s sredstvi strukturnih in kohezijskih skladov, tri funkcije (Aristovnik, 2004, str. 23):

- razvoj ustreznega obsega gospodarske infrastrukture;
- podpora razvoju zasebnega sektorja na področju investicij, trženja in inovacij;
- spodbujanje razvoja človeških virov.

Irska je nadaljevala tudi v drugem programskem obdobju 1994–1999 z doseganjem visoke stopnje rasti BDP. V tem obdobju 1994–1999 je bila rast BDP-ja prisotna v vseh sektorjih. Najvišje stopnje rasti so dosegli v: industriji, distribuciji, transportu, komunikacijah in drugih storitvah. Industrija je prispevala 58,9 % k celotni rasti BDP-ja, medtem ko distribucija, transport in komunikacije 17,9 % in druge storitve 21,8 %. Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo so prispevali samo 0,7 % k celotni rasti BDP-ja.

Tabela 9: Rast BDP v % Irske in EU v obdobju 1996–1999 glede na predhodno leto

	1996	1997	1998	1999
IRSKA	7,4	9,8	8,5	6,3
EU	1,8	2,6	2,8	1,9

Vir: Unece, 2010.

Napredek v zniževanju stopnje nezaposlenosti je bil slabši zaradi hitre rasti delovne sile, nizke intenzivnosti v zaposlenosti ter glede na rast le-te zaradi emigracijskih procesov kot posledica depresije na trgu dela v Evropi. Nezaposlenost se je znižala iz 12,3 % v letu 1995 na 7,8 % v letu 1998.

Tabela 10: Stopnje nezaposlenosti na Irskem in v EU v obdobju 1995–1998

	1995	1996	1997	1998
IRSKA	12,3	11,6	9,9	7,8
EU	10,7	10,8	10,6	9,9

Vir: Unece, 2010.

Industrija je v l. 1993 zaposlovala 29 % aktivne delovne sile. Kmetijstvo je zaposlovalo okrog 10,8 celotne delovne sile. Storitveni sektor je zaposloval v letu 1993 nekoliko manj kot 60 % populacije, zaposlenost v tem sektorju je prav tako naraščala.

Tabela 11: Rast zaposlenosti na Irskem in v EU v 1995–1998 v % glede na predhodno leto

	1995	1996	1997	1998
IRSKA	5,1	3,9	3,2	6,7
EU	0,6	0,6	0,5	1,1

Vir: Unece, 2010.

BDP na prebivalca je konvergirail iz 89 % povprečja EU v letu 1994 na 105 % v letu 1999.

Preobrazba irskega gospodarstva v devetdesetih letih je rezultat mnogih dejavnikov. Med najpomembnejši so gotovo: mlada in izobražena delovna sila, vpliv neposrednih tujih investicij, poudarek na izobraževanju in tehnoloških inovacijah, strokovna in inovativna politika, ter prejeta sredstva strukturnih in kohezijskih skladov EU.

4.2.3 Programsko obdobje 2000–2006

Državni razvojni program (DRP) za obdobje 2000–2006 je bil temelj za pogajanja med Irsko in Evropsko komisijo. Posledica sporazuma in pogajanj je bil Okvir podpore skupnosti (CSF), dokument, ki je vključeval ukrepe, cilje, predvidene finančna vire, spremljanje, vrednotenje in nadziranje. Irski NDP (DRP) je bil predložen EU komisiji novembra 1999.

NDP in CSF skupaj sta bila skupaj združena v investicijski načrt in strategijo za gospodarski in socialni napredek (National Development Plan 2000–2006, 2010).

Tudi v tem programskem obdobju je Irska izpostavila podobne cilje kot v predhodnih dveh in sicer (National Development Plan 2000–2006, 2010):

- nadaljevati trajno gospodarsko rast in zaposlenost,
- izboljšati mednarodno konkurenčnost države,
- pospeševati skladen regionalni razvoj,
- povečati socialno vključevanje ljudi, ki živijo v revščini.

DRP 2000–2006 obsega investicije javnega in privatnega sektorja v višini 57 milijard EUR, namenjene za: projekte v izboljšanje infrastrukture, v visoko usposobljeno in fleksibilno delovno silo, v povečanje konkurenčnosti, spodbujanje socialne vključenosti in enakomerno porazdelitev rezultatov gospodarske rasti. Načrt je razdeljen na operativne programe (OP), dva regionalna programa (BMW in S&E), tri medregionalne oz. nacionalne (zaposlovanje in človeški viri, investicije v produkcijo, gospodarsko in socialno infrastrukturo) in na ločen program PEACE II, v obmejnih krajih in Severni Irski ter prav tako za tehnično pomoč. Vsak program je razdeljen na podprograme, ki so dodatno razčlenjeni na ukrepe in v nekaterih primerih na pod ukrepe.

Splošno odgovornost za izvajanje DRP ima Ministrstvo za finance. Za vsak operativni program pa je odgovoren organ upravljanja, ki z njim upravlja. Vsak program spremlja nadzorni odbor, ki je sestavljen iz predstavnikov vlade, ministrstva ali državne agencije, odgovorne za izvajanje ukrepa, skupaj s socialni partnerji in organom upravljanja. Ti odbori se sestanejo dvakrat na leto za pregled izvajanja operativnih programov (National Development Plan 2000–2006, 2010):

V prvih dveh programskih obdobjih je bila Irska uvrščena pod ciljno območje 1 in dosegla izjemno rast, saj je irski BDP na prebivalca presegel povprečje EU. Irska ni več zadoščala kriterijem za dodelitev pomoči iz strukturnih skladov. V pogajanjih za obdobje 2000–2006 je Irska zahtevala za razvitejši del prehodni status, za ostalo področje pa status manj razvite regije, ki je upravičena do črpanja sredstev EU ciljnega območja 1. Državo so razdelili na dve regiji (Aristovnik, 2004, str. 24):

- BMW (Border, Midland and Western) regija, ki je v celoti pod ciljem 1;
- S&E (Southern & Eastern) regija, ki ima prehodni status.

Tabela 12: Alokacija planiranih sredstev NDP 2000–2006 med dvema regijama in ostalimi programi ter pristojni organi za posamezne programe

Programi (v mio EUR)	S&E	BMW	Skupaj	Pristojno ministrstvo
Ekonomska in socialna infrastruktura	19.020	7.000	26.020	Okolje in lokalna samouprava
Zaposlovanje in človeški viri	9.924	4.275	14.199	Podjetništvo in zaposlovanje
Investicije v produkcijo	4.631	2.709	7.340	Podjetništvo in zaposlovanje
S&E regionalni program	5.379	-	5.379	Regionalna skupščina S&E
BMW regionalni program	-	4.094	4.094	Regionalna skupščina BMW
PEACE II	-	13	13	Poseben organ EU
SKUPAJ	38.954	18.091	57.045	Finance

Vir: National Development Plan 2000–2006, 2010.

DRP 2000–2006 obsega investicije javnega in privatnega sektorja v višini 57 milijard EUR. Večino sredstev bo prispevala irska državna blagajna, evropski strukturni skladi bodo prispevali okrog 3,8 mrd EUR in kohezijski sklad pa 586 milijonov EUR. Zaradi preseganja praga 90 % BDP na prebivalca povprečja EU, s 1. 1. 2004 Irska ni več upravičena do sredstev iz Kohezijskega sklada.

V obdobju 2000–2006 je gospodarstvo na Irskem zabeležilo trdno rast. Rast bruto narodnega dohodka je ocenjena v povprečju 5,2 % na leto v tem obdobju, v skladu s planirano rastjo v NDP in CSF za to obdobje.

Tabela 13: Ekonomski kazalci za Irsko v obdobju 2000–2006

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	EU-25 2005
BDP (% spremembe glede na predhodno leto)	9,2	5,8	6	4,3	4,3	5,5	6	1,7
Nezaposlenost (%)	4,3	3,9	4,4	4,6	4,4	4,3	4,1	9,0

Vir: NSFR 2007–2013, 2010.

V obdobju 2000–2006 je Border, Midland in Western regija (BMW) dosegla velik gospodarski napredek. Regija predstavlja 47 % površine Irske. V letu 2006 je imela regija 1.132.000 prebivalcev, kar je predstavlja 26,7 % celotne populacije. V tem obdobju so se vsi ekonomski kazalci izboljšali, nezaposlenost je bila nižja kot evropsko povprečje. V letu

2003 je regija prispevala 18,6 % k bruto dodani vrednosti. Dejavnosti kmetijstva, gozdarstva, ribolova predstavljajo v strukturi bruto dodane vrednosti 5 %, predelovalna industrija in gradbeništvo 32 % ter storitvena dejavnost 51 %. V letu 1995 je kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo predstavljalo 13 %, predelovalna industrija in gradbeništvo 36 % in storitve 51 % bruto dodane vrednosti. Regija je v tem obdobju naredila opazno spremembo v dejavnosti od kmetijstva do storitev, saj se je delež storitev v bruto dodani vrednosti povečal za 24 % v primerjavi z letom 1995 (NSFR 2007–2013, 2010).

The Southern and Eastern regija (S&E) predstavlja 53 % površine Irske. V l. 2006 je imela 3.103.000 prebivalcev, kar je predstavljalo 73,3 % celotne populacije. Regija je gonilna sila gospodarske rasti. Prispeva štiri petine industrijske proizvodnje in 81,4 % celotne bruto dodane vrednosti. Deleži storitev in kmetijstva v bruto dodani vrednosti so si podobni. Zelo je odvisna od izvoza, saj približno 80 % svoje predelovalne industrije namenja izvozu. Zato je konkurenčnost zelo pomembna v vseh pogledih za to regijo (NSFR 2007–2013, 2010).

Tabela 14: BDP na prebivalca na Irskem v obdobju 2000–2004 (EU-27=100)

	2000	2001	2002	2003	2004
IRSKA	132,3	134,6	138,4	140,4	141,4
BMW regija	91,5	92,8	95,7	99,6	100,1
S&W regija	147,0	149,6	153,8	155,1	156,5
EU-15	115,2	114,8	114,3	113,8	113,2

Vir: NSFR 2007–2013, 2010.

V celotnem obdobju 2000–2006 je bil v Irski BDP na prebivalca višji kot v EU-15 in višji kot v EU-27. V BMW regiji je bil BDP na prebivalca nižji od povprečja BDP na prebivalca v EU-15 in v primerjavi z EU-27 in je šele v letu 2004 dosegel nivo EU-27. V S&E regiji pa je bil BDP na prebivalca višji kot v EU-15 in višji kot v EU-27 celotno obdobje 2000–2006.

Tabela 15: Stopnja nezaposlenosti in stopnja zaposlenosti na Irskem in EU-25 v letu 1999 in letu 2006

	1999		2006	
	Zaposlenost	Nezaposlenost	Zaposlenost	Nezaposlenost
BMW regija	54,9	6,9	60,4	4,5
S&E regija	59,0	5,4	63,3	4,3
Irski	57,9	5,7	62,6	4,3
EU-25	61,9	9,1	57,1	8,9

Vir: NSFR 2007–2013, 2010.

Stopnje nezaposlenosti so bile v letih 1999 in 2006 v celotni Irski in v obeh regijah nižje kot v EU-25.

4.2.4 Programsko obdobje 2007–2013

Evropski svet je dosegel sporazum decembra 2005 o finančni perspektivi za obdobje 2007–2013. Sporazum pokriva celotno financiranje kohezijske politike v tem obdobju in njeno porazdelitev med novo opredeljene cilje regionalne politike EU. Za obdobje 2007–2013 je bilo Irski dodeljenih 900 milijonov kohezijskih sredstev. Za cilj regionalne konkurenčnosti in zaposlovanja je bilo namenjeno 750 mio EUR, za cilj evropskega teritorialnega sodelovanja oz. krepitevi čezmejnega sodelovanja pa 150 mio EUR. Znesek sredstev za to programsko obdobje je nižji kot v prejšnjih programskih obdobjih, kar je posledica dejstva, da je regionalna politika EU osredotočena na članice, katerih BDP na prebivalca je nižji in da je upoštevala napredek Irske v preteklih letih (Ireland's National Strategic Report 2009, 2010).

Irska, zaradi doseženega nivoja blaginje, v tekočem obdobju ni upravičena do sredstev okviru konvergenčnih kriterijev. Obe irski NUTS2 regiji, BMW in S&E, se financirata v okviru ciljev regionalna konkurenčnost in zaposlovanje in evropsko ozemeljsko povezovanje, v okviru katerega Irska prejema sredstva programov PEACE II in INTERREG (The Future of EU Cohesion Policy, 2010)

Tabela 16: Cilji Irske in skladi EU v obdobju 2007–2013 v mio EUR

CILJ	SKLAD	EU	NACIONALNA SREDSTVA	SKUPAJ
REGIONALNA KONKURENČNOST IN ZAPOSLOVANJE	ESRR ESS	375 375	564 982	939 1357
SKUPAJ REG. KONK. IN ZAPOSLOVANJE		750		
EVROPSKO OZEMELJSKO SODELOVANJE	ESRR	150		150
SKUPAJ		900	1546	2446

Vir: Cohesion Policy 2007–2013, 2010.

Glavne prednostne naloge kohezijske politike na Irskem v obdobju 2007–2013 so:

- **160 mio EUR** bodo namenili za **povečanje raziskav in razvoja na področju inovacij (R&D)**, predvsem tehnoloških. Cilj je podvojiti število ljudi z doktorsko izobrazbo v programskem obdobju 2007–2013;
- **212 mio EUR** bodo namenili za **izobrazbo in usposabljanje**;
- **42 mio EUR** v prometno **infrastrukturo in dostopnost**;
- **16 mio EUR** v **podjetništvo in spodbujanju novih podjetij**;
- **153 mio EUR** sredstev bodo namenili za **naložbe za varovanje okolja in klimatskim spremembam**.

POSEBNE POBUDE

PEACE III

EU je vedno igrala pomembno vlogo pri podpiranju mirovnega procesa na Severnem Irskem, kar se odraža v predlogih iz l. 2004 zagotoviti tretji generaciji Mir in spravo (PEACE III), ki je edinstven v regiji. To je poseben program v okviru Evropskega teritorialnega sodelovanja, katerega cilj je napredek v smeri miroljubne in stabilne družbe ter spodbujanje sprave na Severnem Irskem in v obmejnem področju Republike Irske.

5 PRIMERJAVA REGIONALNIH POLITIK SLOVENIJE IN IRSKE V KONTEKSTU EU

5.1 Analiza vpliva regionalne politike EU na Slovenijo in Irsko

Slovenija in Irska sta majhni državi po površini in po številu prebivalcev. Samostojni državi sta postali šele v 20. stoletju. Sta državi z majhnim in odprtim gospodarstvom.

Irska je bila leta 1973, ko je vstopila v EGS, gospodarsko slabo razvita država. Finančna sredstva iz strukturnih skladov in kohezijskega sklada so imela zelo pomembno vlogo pri razvoju gospodarstva, saj je bila Irska že konec devetdesetih let prejšnjega stoletja druga najbogatejša država v EU, takoj za Luksemburgom. V primerjavi s povprečno rastjo 1,7 % v EU, je znašala rast irskega BDP na prebivalca 5 % povprečno letno. Inštitut za ekonomske in socialne raziskave (ESRI) je ocenil, da je evropska finančna pomoč v prvih dveh programskih obdobjih (1989–1993 in 1994–1999) privedla do dolgoročnega povečanja bruto narodnega dohodka za 2 % ter da so sredstva skladov v prvih treh letih programskega obdobja 2000–2006 doprinesla še dodatnih 0,7 % k povečanju BND. Dolgoročen makroekonomski vpliv skladov je bil dvig ravni bruto narodnega dohodka približno za 2,7 % v tem obdobju. To je omogočilo oblikovalcem politike na Irskem osredotočenje na jasno opredeljene cilje za povečanje gospodarskega potenciala (Ireland's National Strategic Report, 2010).

Med letoma 2000–2006 se je irski BDP povečal skoraj za 50 %, stopnja rasti je znašala 6 % letno. Evropska komisija ocenjuje, da je bil BDP proti koncu tega obdobja za 1,5 % višji kot bi bil brez sredstev kohezijske politike. Sredstva namenjena transportu so v glavnem financirala gradnjo cest in javni prevoz, nekaj sredstev pa je bilo namenjenih tudi za lokalno cestno omrežje. Boljše cestne povezave so naredile Irsko privlačnejšo za tuje naložbe. Rezultati tega obdobja so bili osvetlitev Luas v železniškem prometu v Dublinu, 555 km novih avtocest in položitev kablanskega interneta za širokopasovna omrežja European Cohesion Policy in Ireland, 2010).

V obdobju 2000–2006 se je (Ireland's National Strategic Report, 2010):

- celotna produkcija v BMW regiji povečala za 15,2 % v primerjavi s S&E regijo, kjer je bila rast 12,1 %, vendar je treba poudariti, da je bila rast v BMW regiji prikazana relativno glede na nizko osnovo. V letu 2000 je BMW regija prispevala 18,9 % k celotni bruto dodani vrednosti, kar predstavlja relativno nizek prispevek, saj je zaposlovala 26 % vseh zaposlenih delavcev na Irskem. V tem obdobju je bil v celotni Irski razcvet gospodarstva, BMW regija pa se je borila, da bi prekinila s tradicionalno nizkim prispevkom k celotni produkciji;
- prišlo je do rahle konvergence prihodkov v regijah na nivoju NUTS II. Prihodki (merjeni kot razpoložljiv prihodek na osebo) so se v obdobju 2000–2006 v BMW regiji povečali za 51,4 %, medtem ko so se v S&E regiji povečali za 47 %. V letu 2006 je bil povprečen prihodek na osebo v BMW regiji 18.965 EUR v primerjavi z 21.304 EUR v S&E regiji. To v bistvu zabrisuje razlike v regijah, v bistvu pa so bile razlike velike, kajti v Dublin Region so bili prihodki na osebo 12,3 % nad povprečjem v državi, medtem ko so bili v Midland Region 9,4 % pod povprečjem;
- stopnje nezaposlenosti v BMW regiji so bile v tem obdobju konstantno višje kot v S&E regiji. To je predvsem odraz razlik v stopnji izobrazbe delovne sile in sektorjev, ki zaposlujejo v regiji.

Učinkovitost strukturnih skladov je odvisna od več spremenljivk, ena pomembnejših je odprtost gospodarstva. Irsko gospodarstvo je eno izmed najbolj odprtih v EU (merjeno kot delež izvoza v BDP). Irski uspeh je bil posledica več med seboj povezanih dejavnikov: obstoj industrijskih panog iz šestdesetih let prejšnjega stoletja, ki so nastale kot posledica nizkih stopenj davka na dobiček in so ustvarile trg delovne sile za visoko kvalificirane delavce, pravočasno posvečanje človeškim virom s sredstvi iz evropskih skladov, kar je zagotovilo ponudbo visoko izobražene delovne sile v devetdesetih letih, socialno partnerstvo, antibirokratski sistem pridobivanja sredstev iz strukturnih skladov, usklajenost domače, nacionalne politike z evropsko, strateško politiko.

Irska gospodarska rast je bila posledica inovativne vladne politike ter usklajenosti nacionalne in regionalne politike z evropsko strateško dimenzijo. V letu 2008 pa je Irska prvič po letu 1983 nazadovala. Sedaj spada med države, ki jih je svetovna gospodarska kriza najbolj prizadela.

Slovenija je bila v okviru Jugoslavije najbolj razvita republika. Po osamosvojitvi ji je uspelo ohraniti velik del gospodarstva in z izjemo nekaj prvih let, dosegati majhne, a stabilne stopnje rasti. Od vstopa v EU je Slovenija dosegala visoko gospodarsko rast, ki je bila posledica investicijske dejavnosti in v izvoz usmerjenega gospodarstva. Vendar pa so razlike v razvitosti glede BDP na prebivalca velike na nivoju regij NUTS 2.

Ozemlje RS se od l. 2007 deli na ravni NUTS 2 na dve kohezijski regiji – Vzhodno Slovenijo in Zahodno Slovenijo. Na ravni NUTS 1 Slovenija še vedno nastopa kot celota, na ravni NUTS 3 pa se tako kot prej deli na 12 statističnih regij.

Tabela 17: Razvitost Slovenije na nivoju regij NUTS 2 glede na BDP v obdobju 2000–2006(EU-27=100)

	Slovenija	
	2000	2006
Slovenija	79,8	88
Vzhodna Slovenija	67,3	72,49
Zahodna Slovenija	94,5	105,37

Vir: SURS.

V letu 2000 je imela Slovenija 79,8 % BDP na prebivalca glede na povprečje EU-27. V letu 2006 je ta znašal 88 % povprečja EU-27. Na nivoju regij NUTS 2 so velike razlike, saj je v letu 2006 Zahodna Slovenija presegla povprečno razvitost EU-27 za 5,37 %, medtem ko je imela Vzhodna Slovenija BDP na prebivalca 17,51 % pod povprečjem EU-27 in je za njim precej zaostajala. Razkorak med regijama se je v omenjenem obdobju povečeval.

V septembru 2008 se je začela doslej največja svetovna gospodarska in finančna kriza, ki se je na osnovi velike vpetosti Slovenije v mednarodne tokove odrazila v izrazitem padcu gospodarske aktivnosti, še posebej v letu 2009, ko se je bruto domači proizvod zmanjšal za 7,8 %. V letu 2008 je Slovenija dosegla 91 % povprečne razvitosti EU-27, v letu 2009 pa le še 86 % povprečja EU-27. Slovenija ni več »dohitevala« povprečne razvitosti EU, temveč je za njo začela zaostajati. Recesija je imela neenakomeren regionalni učinek, saj se je stopnja registrirane nezaposlenosti bolj povečala v tistih statističnih regijah, ki so imele že pred krizo višjo stopnjo nezaposlenosti.

5.2 Analiza vpliva regionalne politike EU na Slovenijo in Irsko na podlagi Hermin modela

Ocenjevanje učinkovitosti regionalne politike je del predhodnega vrednotenja, ki ga izvaja Evropska unija. Napor študij je usmerjen v izboljšanje učinkovitosti dodeljevanja in izrabe pomoči, ne pa v povečanje obsega pomoči. To vodi v bolj natančno in sistematično delo pri zagotavljanju podatkov za analizo vpliva regionalne politike na gospodarski razvoj.

Pregled učinkov kohezijske politike je mogoče obravnavati z modeli. Namenjeni so posnemanju pglavitnih mehanizmov celotnega gospodarskega sistema, ki je lahko regionalen ali nacionalen. Z modelom bi tako lahko na primer preverili, ali so bila zaradi podjetja, ki je dobilo podporo, resnično ustvarjena dodatna delovna mesta v gospodarstvu, ali pa je to podjetje preprosto izrinilo s trga tista podjetja, ki niso dobila podpore. Eden izmed takih makroekonomskih modelov je Hermin model. Pri uporabi rezultatov, pridobljenih z modeliranjem, ne gre pozabiti, da so modeli, kljub vsej zapleteni matematiki, še vedno samo poenostavljene podobe resničnosti. Uporabnik mora biti izrecno seznanjen s poenostavitvami in domnevami, ki jih vsebuje model, sicer lahko dobi zavajajoč vtis o natančnosti modelov.

5.2.1 Model Hermin

Model Hermin je eden izmed modelov, ki so bili narejeni za Evropsko unijo in je makro-ekonometrični model. Večina modelov se osredotoča samo na enega izmed učinkov regionalne politike, model Hermin pa vključuje tako učinke povpraševanja, kot učinke ponudbe.

Model Hermin je neo-keynesijanski model, katerega predpostavke delovanja so, da gospodarstva ne delujejo s polnimi kapacitetami, da trg ni vedno izprazen, da bodo izdatki povzročili pozitivne učinke na povpraševanje in kasneje na ponudbo, učinki povpraševanja bodo delovali rahlo inflatorno in da bo konec sredstev kohezije povzročil deflacijo. Model poleg obdobja 2007–2013 upošteva tudi predhodno programsko obdobje 2000–2006 in uporablja v analizi pet sektorski model. Ti sektorji so: industrija, tržne storitve, gradnja in konstruiranje, kmetijstvo in netržne storitve (Gáková, Z. et.al., 2009).

Kohezijska politika vstopa v model po treh poteh z investicijami (Gáková, Z. et.al., 2009):

- v fizično infrastrukturo,
- v izboljšanje človeških virov,
- z izdatki za direktno pomoč produktivnemu sektorju (investicijska podpora, R&D itd.).

Slednja kategorija se deli na tri glavne sektorske alokacije: proizvodnja, storitve in kmetijstvo. Učinki na gospodarstvo se odvijajo v dveh fazah: v prvi fazi (t.i. fazi implementacije) so največji vplivi na povpraševanje, v drugi fazi ostanejo vplivi na strani ponudbe.

Kratkoročno obnašanje modela poganjajo Keynesianski mehanizmi: šok povpraševanja, ki ga povzroči kohezijska politika, povzroča standardne Keynesianske odhodkovne in dohodkovne mehanizme skozi multiplikator: povečano povpraševanje bo vodilo k povečani produkciji in ta k dohodku. To bo povzročilo več dodatnega povpraševanja, kar bo vodilo zopet k večji produkciji in tako naprej (Gáková, Z. et.al., 2009).

Dolgoročno obnašanje omogoča neoklasičnim mehanizmom ponudbe sodelovanje. Output v proizvodnji ne poganja samo povpraševanje, ampak je odvisen od konkurenčnih cen in stroškov. Faktorji povpraševanja v proizvodnji in na trgu storitev so izpeljani pod predpostavko zmanjšanja stroškov, kar pomeni, da je razmerje med kapitalom in delom občutljivo na relativne cene.

Strukturna pomoč ima na gospodarstvo dva glavna dolgoročna vpliva na (Gáková, Z. et.al., 2009):

- povečanje ravni fizične strukture, človeških virov ter raziskav in razvoja, ki bodo gospodarstvu koristili, saj se bo direktno povečal output v industriji in tržnih storitvah;

- povečanje produktivnosti, kar pomeni manj delovne sile ob povečani proizvodnji.

Model HERMIN vključuje tako učinke povpraševanja kot ponudbe. Na eni strani pomoči regionalne politike prispevajo k dohodku v državah upravičenkah ter tako ustvarjajo keynesianski učinek oziroma učinek povpraševanja na output in zaposlenost, ko je dodatni dohodek porabljen za blago in storitve. Na drugi strani pa povečajo produkcijski potencial v regiji z izboljšanjem infrastrukture, usposabljanjem delovne sile in razvojem lokalnega podjetništva. Trajni učinki pridejo z izboljšavo produkcijskih pogojev, ki znatno prispevajo k povečanju produktivnosti in konkurenčnosti (Analysis of the Impact of Cohesion Policy, 2007).

Učinki na gospodarstvo so razdeljeni v dve fazi. V prvi fazi so največji vplivi na strani povpraševanja. V drugi fazi ostanejo vplivi samo še na strani ponudbe oziroma strukturni učinki investicij (Analysis of the Impact of Cohesion Policy, 2007).

Posledično bodo učinki v času »implementacije« sestavljeni iz dveh ločenih učinkov (Analysis of the Impact of Cohesion Policy, 2007).:

- učinek na pretežno povpraševalni strani je voden z izdatki kohezijske politike za investicijske projekte. To se bo odrazilo v višjih investicijah, višji porabi, in ponavadi v višjih trgovinskih deficitih zaradi manjšega uvoza, ki bo posledica večjega izvoza zaradi izboljšanj na strani ponudbe;
- učinek na pretežno ponudbeni strani je posledica izboljšane infrastrukture, človeškega kapitala ter raziskav in razvoja; povečala se bosta output in zaposlenost.

Kompleksnost analiziranja vplivov kohezijske politike nastaja zaradi različnih procesov, ki jih v realnem svetu ne moremo ločevati. Analiza je možna z makrosektorskim modelom. Z namenom, da bi lahko analizirali vplive na strani ponudbe po koncu obdobja 2007–2013, je potrebno model razširiti tudi na poznejša leta, zato je ekonometrični model HERMIN narejen do konca leta 2020. Analiza na osnovi tega modela pokaže, da čeprav so učinki implementacije na strani povpraševanja veliki, hitro izginjajo poletu 2013. Vplivi na strani ponudbe, čeprav skromnejši, trajajo veliko let. Glavna predpostavka je »spillover effect«, ki kaže prednosti izboljšane fizične infrastrukture, človeškega kapitala ter raziskav in razvoja na večji output in produktivnost med in po implementaciji pomoči strukturnih skladov (Analysis of the Impact of Cohesion Policy, 2007).

Model so začeli z bazo, kjer ni bilo kohezijske politike. V bistvu je to scenarij za srednje in dolgo obdobje. Nadaljevali so še s simulacijo, kjer je vpliv kohezijske politike in jo primerjali z bazo brez kohezije. Razlike so vzeli kot mere učinkov vpliva kohezijske politike. Razlike so pogosto izražene kot odstotek sprememb (Analysis of the Impact of Cohesion Policy, 2007).

Glavna predpostavka je »spillover effect«, ki kaže prednosti izboljšane fizične infrastrukture, človeškega kapitala ter raziskav in razvoja na večji output in produktivnost med in po implementaciji strukturnih skladov.

Ekonometrični model HERMIN uporablja za merjenje vpliva kohezijske politike stopnjo bruto domačega proizvoda in ne stopnjo rasti BDP. Med uvajanjem programov so stopnje BDP visoke, po koncu uvajanja programov pa so stopnje nižje. V skupnem učinku je stopnja BDP višja kot na začetku. Ta se razlikuje od države do države (Analysis of the Impact of Cohesion Policy, 2007).

Glede na različne vrste implementacije kohezijske politike so naredili v modelu ocene in jih poimenovali A, B, C in D. Primer A se konča leta 2013, vsa sredstva se tudi porabijo do konca tega leta. Za primer B velja pravilo $n+2$, kar pomeni, da se obdobje konča leta 2015. Primer C v obdobju 2000–2006 deluje kot primer A, torej se vsa sredstva porabijo do konca leta 2006, naslednje obdobje pa se začne z manjšim odlogom in traja do leta 2015 ($n+2$). V primeru D je analiza osredotočena samo na obdobje 2007–2013 (Analysis of the Impact of Cohesion Policy, 2007).

5.2.2 Pregled rezultatov modela Hermin

Rezultati, za državi Irsko in Slovenijo, temeljijo na zgoraj opisanem modelu Hermin. Sama ekonometrična analiza je zelo zahtevna in kompleksna, zato ne bo predstavljena podrobno, podani bodo glavni rezultati ter analiza kvantitavnih rezultatov na podlagi te analize. Na podlagi dejanskih izračunov bodo predstavljene ocene vpliva regionalne pomoči na Irskem in v Sloveniji.

Letna višina kohezijski sredstev na Irskem in v Sloveniji

Naslednji podatki zajemajo obdobje 1999–2013 in prikazujejo letno višino sredstev kohezijske politike izraženo v odstotku BDP. Model upošteva, da BDP raste v času; delno zaradi vpliva sredstev kohezijske politike, delno zaradi drugih razlogov. Podatki kažejo, da so letna sredstva kohezijske politike na Irskem in v Sloveniji relativno majhna. Vrednosti kohezijske politike izražene v odstotku BDP na Irskem so nizke; dvignejo se največ na 0,46 % BDP v letu 2002. Po tem letu začnejo padati, vse do 0,04 % BDP v letu 2013. Tudi v Sloveniji, kot pridruženi članici v letu 2004, so vrednosti najprej nizke, v letu 2007 se ta dvigne na 2,13 % in potem pada do 1,50 % BDP v letu 2013.

Tabela 18: Letna višina sredstev kohezijske politike izražena v % BDP

Leto	IRSKA	SLOVENIJA
1999		
2000	0,19	
2001	0,38	
2002	0,46	
2003	0,38	
2004	0,33	0,11
2005	0,23	0,21
2006	0,20	0,31
2007	0,27	2,13
2008	0,24	2,06
2009	0,08	1,66
2010	0,06	1,62
2011	0,04	1,58
2012	0,04	1,54
2013	0,04	1,50

Vir: Analysis of the Impact of Cohesion Policy, 2007.

Skupna sredstva strukturnih skladov na Irskem in v Sloveniji

Kumulativne vrednosti sredstev strukturnih skladov izražene v % DBP so za Irsko nizke in dosežejo 2,93 % BDP, medtem ko so v Sloveniji kot eni izmed desetih novih članicah, visoke in dosežejo 12,74 %.

Tabela 19: Skupna sredstva strukturnih skladov v % DBP

Leto	IRSKA	SREDSTVA
1999	0,00	
2000	0,19	
2001	0,57	
2002	1,02	
2003	1,40	0,00
2004	1,73	0,11
2005	1,97	0,32
2006	2,17	0,63
2007	2,44	2,76
2008	2,68	4,83
2009	2,75	6,49
2010	2,81	8,11
2011	2,85	9,69
2012	2,89	11,23
2013	2,93	12,74
2014	2,93	12,74
2015	2,93	12,74
2016	2,93	12,74
2017	2,93	12,74

nadaljevanje

2018	2,93	12,74
2019	2,93	12,74
2020	2,93	12,74

Vir: Analysis of the Impact of Cohesion Policy, 2007.

Povečanje BDP na Irskem in v Sloveniji

Tabela 20 prikazuje povečanje BDP v % kot posledica naložb strukturnih skladov glede na izhodiščno raven BDP brez naložb kohezijske politike. Potrebno je poudariti, da velik vpliv na BDP ni nujno posledica učinkovite ali neučinkovite uporabe kohezijskih sredstev. Lahko se ta poveča zaradi velikih naložb kohezijske politike. Vplivi na BDP so v obdobju implementacije tj. do konca 2013 znatno višji kot po tem letu.

Tabela 20: Povečanje BDP v % – kot posledica sredstev strukturnih skladov

LETO	IRSKA	SLOVENIJA
1999	0,00	
2000	0,25	
2001	0,57	
2002	0,80	
2003	0,83	0,00
2004	0,89	0,10
2005	0,89	0,20
2006	0,87	0,31
2007	1,00	2,14
2008	1,00	2,37
2009	0,77	2,17
2010	0,73	2,27
2011	0,68	2,36
2012	0,66	2,45
2013	0,64	2,53
2014	0,57	1,11
2015	0,55	1,05
2016	0,52	1,00
2017	0,50	0,96
2018	0,48	0,92
2019	0,46	0,89
2020	0,44	0,86

Vir: Analysis of the Impact of Cohesion Policy, 2007.

Skupno povečanje BDP v % kot posledica naložb strukturnih skladov

Tabela 21 prikazuje vplive naložb kohezijske politike na skupni odstotek povišanja ravni BDP po letih. Rezultatov med državama ne moremo primerjati, niti ne moremo sklepati, da večji vplivi kažejo na boljšo učinkovitost kohezijske politike. Skupno povečanje ravni BDP kot posledica naložb kohezijske politike se do leta 2020 na Irskem poveča za 14,10 %, v Sloveniji pa za 23,69 %.

Tabela 21: Kumulativno povečanje BDP v % – kot posledica naložb strukturnih skladov

LETO	IRSKA	SLOVENIJA
1999	0,00	
2000	0,25	
2001	0,83	
2002	1,62	
2003	2,46	0,00
2004	3,34	0,10
2005	4,23	0,30
2006	5,10	0,61
2007	6,10	2,76
2008	7,10	5,12
2009	7,87	7,29
2010	8,59	9,56
2011	9,27	11,92
2012	9,93	14,37
2013	10,58	16,91
2014	11,15	18,02
2015	11,69	19,07
2016	12,21	20,07
2017	12,71	21,03
2018	13,20	21,95
2019	13,66	22,84
2020	14,10	23,69

Vir: Analysis of the Impact of Cohesion Policy, 2007.

Proces kohezijske politike proučujemo izolirano od vseh drugih faktorjev, ki bi lahko služili spodbujanju kohezije. Vendar nam to daje grobo oceno, kakšno pomembno vlogo lahko igra kohezijska politika, ločena od drugih gonilnih sil.

Multiplikator kohezijskih sredstev

Za dobro predstavitev vpliva sredstev kohezijske politike med kohezijskimi državami model uporablja relativni delež kohezijskih sredstev v BDP države. Model uporablja multiplikator: kumulativni multiplikator kohezijskih sredstev = kumulativno % povečanje BDP/kumulativni delež (%) kohezijskih sredstev v BDP (Analysis of the Impact of Cohesion Policy, 2007).

V tabeli 22 so prikazani rezultati multiplikatorja za Irsko in za Slovenijo. Kumulativni multiplikator je za Irsko je v prikazanem obdobju visok. Po letu 2013 pomoči prenehajo,

vendar pa ta še narašča in znaša v letu 2020 kar 4,82. Kumulativni multiplikator nam pove, da če se kumulativni odstotni delež kohezijskih sredstev v BDP Irske v letu 2020 poveča za 1 odstotno točko, se rast BDP Irske v istem letu kumulativno poveča za 4,82 odstotne točke.

Države z visokim multiplikatorjem so tiste, ki čim boljje izkoristijo pomoč kohezijske politike. To pomeni, da tako operativni programi kot struktura gospodarstva, kar se odraža v modelih HERMIN, skupaj prispevajo k visokemu vplivu kohezijskih sredstev na BDP (Analysis of the Impact of Cohesion Policy, 2007).

To se najbolj pokaže v primeru Irske, kjer so sredstva kohezijske politike izražena v % BDP zelo nizka (prikazano v tabelah 18 in 19), vendar pa je kumulativni multiplikator zelo visok (4,8) v letu 2020.

V Sloveniji je kumulativni multiplikator v primerjavi z Irsko nizek, saj znaša 1,86 v letu 2020.

Tabela 22: Kumulativni multiplikator sredstev strukturnih skladov

LETO	IRSKA	SLOVENIJA
1999	0,00	
2000	1,36	
2001	1,45	
2002	1,58	
2003	1,75	0,00
2004	1,93	0,91
2005	2,15	0,94
2006	2,35	0,97
2007	2,50	1,00
2008	2,65	1,06
2009	2,86	1,12
2010	3,06	1,18
2011	3,25	1,23
2012	3,44	1,28
2013	3,61	1,33
2014	3,81	1,41
2015	4,00	1,50
2016	4,17	1,58
2017	4,35	1,65
2018	4,51	1,72
2019	4,67	1,79
2020	4,82	1,86

Vir: Analysis of the Impact of Cohesion Policy, 2007.

Primerjava med multiplikatorjema Irske in Slovenije nam pokaže, da državi različno izrabljata pomoč kohezijske politike. To lahko pripišemo dejstvu, da obstajajo še drugi faktorji, ki vplivajo na učinkovitost izrabe kohezijskih sredstev v posamezni državi. Med te faktorje

štejemo: odprtost gospodarstva, vodenje makroekonomske politike in drugih vladnih politik, planiranje ekonomskih aktivnosti, učinkovitost javne administracije in drugo.

5.3 Kritika učinkovitosti regionalne politike in Hermin modela

Odgovor na vprašanje, koliko sredstva kohezijske politike dejansko prispevajo k gospodarskemu razvoju in iskanje kvantitativnih rezultatov, se je začelo konec devetdesetih let prejšnjega stoletja, ko se je pojavila težnja po čim boljši alokaciji sredstev in izrabi pomoči. Model Hermin daje rezultate na podlagi katerih sklepamo, da sredstva kohezijske politike dejansko pripomorejo k rasti BDP in gospodarskemu razvoju. Vendar pa se je potrebno zavedati, da je bil model Hermin razvit s strani EU, kar ogroža njegovo nepristranskost.

Analiza z uporabo modela Hermin kaže, da ima evropska kohezijska politika tako kratkoročne kot dolgoročne učinke. Kratkoročni učinki večinoma potekajo v obdobju izvajanja implementacije kohezijske politike. Naložbe, ki jih financira kohezijska politika, povečujejo domače povpraševanje, to vodi do povečane proizvodnje, dodatnih zaposlitev in višjih dohodkov. Vse to ustvarja dodatno povpraševanje. Dolgoročni učinki privedejo do večje in boljše infrastrukture, človeških virov in tehnološkega razvoja. To spodbuja produktivnost in dolgoročno povečanje outputa (Analysis of the Impact of Cohesion Policy, 2007).

Glavna ugotovitev te analize je, da evropska kohezijska politika dejansko prispeva k pospešitvi razvoja. Vendar pa se vpliv kohezijske politike bistveno spreminja od države do države. Različen vpliv kohezijske politike pojasnjujejo z različno višino prejetih sredstev iz Evropske unije, s strukturo nacionalnih ekonomij, z izbiro naložb in pravočasnostjo izvajanja programov. Evropska kohezijska politika prinaša dolgoročne koristi na BDP in zaposlenost, kar pripomore k rasti dohodka in procesu konvergence med revnejšimi članicami in ostalimi v članicami Unije. Povečanje nivoja infrastrukture, človeških virov, razvoja in raziskav povečuje produktivnost in konkurenčnost gospodarstev.

Analiza učinkovitosti pomoči kohezijske politike kaže, da sama sredstva ne povečujejo BDP, ampak je pogoj za učinkovitost odprtost ekonomije. Šele kombinacija odprtosti ekonomije in pomoči daje pozitiven učinek. Avtor študije Bradley v Analizi vplivov kohezijske politike poudarja, da ima odprtost ekonomije pomembno vlogo na gospodarsko rast. To potrjuje tudi dejanski, najvišji izračun multiplikarja za Irsko, kot najbolj odprt za ekonomijo v Evropski uniji (Analysis of the Impact of Cohesion Policy, 2007).

Na osnovi analize modela Hermin lahko povzamemo dve ugotovitvi:

- pomoči kohezijske politike imajo pozitiven vpliv, saj so v zgoraj prikazanih tabelah za Irsko in Slovenijo navedeni kvantitativni podatki, ki to dejansko potrjujejo. Sama učinkovitost je najbolj vidna skozi multiplikator;

- da so sredstva kohezijske politike zelo pomembna pri povečevanju učinkovitosti ekonomije in konvergence. Vendar pa je treba poudariti, da morajo biti za večjo učinkovitost izpolnjeni še mnogi drugi pogoji.

Še vedno pa se pojavlja problem kvantifikacije rezultatov. Različni nacionalni in regionalni organi uporabljajo veliko različnih kazalnikov. Komisija na ravni EU združi samo podatke o nekaterih osnovnih kazalcih. Priporočila Komisije o uporabi priporočenih osnovnih kazalcih je spodbuden prvi korak v procesu oblikovanja jasnejše slike o konkretnih rezultatih regionalne politike (Strateško poročilo o izvajanju programov 2007–2013 za leto 2010, 2010).

SKLEP

Regionalna politika EU ima bistveno vlogo pri spodbujanju trajnostnega gospodarskega in družbenega razvoja v evropskih regijah in državah članicah. Evropska unija si preko svojih politik prizadeva odpravljati regionalne razlike v zaostalosti in poskuša spodbuditi konvergenco v manj razvitih območjih. Zaradi želje po nadaljnjem zmanjševanju ekonomskih in socialnih razlik med državami in uresničevanju Lizbonske strategije, je za programsko obdobje 2007–2013 namenjenih do sedaj največ sredstev za doseg treh ciljev: konvergenco, regionalno konkurenčnost in zaposlovanje ter teritorialno sodelovanje. Za boljšo učinkovitost se je število skladov zmanjšalo, različni projekti bodo sofinancirani samo iz treh skladov: ESRR, ESS in Kohezijskega sklada.

Glavna naloga diplomske naloge je bila prikazati regionalno politiko v Sloveniji in na Irskem ter primerjavo regionalnih politik Slovenije in Irske v kontekstu EU. Na podlagi modela Hermin je prikazana pozitivna učinkovitost regionalne politike v obeh državah, vendar je učinkovitost regionalne politike različna v primerjavi med državama. Študija učinkov regionalne politike na Irskem in v Sloveniji na podlagi modela Hermin kaže, da imajo sredstva kohezijske politike pozitiven vpliv na rast BDP v obeh gospodarstvih. Sama učinkovitost naložb pa je najbolj vidna s kazalcem multiplikatorjem. Vrednost multiplikatorja na Irskem znaša 4,82, v Sloveniji pa 1,86. Ugotovimo torej, da imajo naložbe regionalne politike dosti večji učinek na gospodarsko rast na Irskem kot v Sloveniji.

Pričakovati je bilo, da so naložbe regionalne politike pozitivne, saj to dokazujejo dejanske situacije in konvergenca. V Evropski uniji se je začela učinkovitost sredstev regionalne politike ugotavljati šele sredi devetdesetih let. Zaradi pomanjkljivosti podatkov ter množice faktorjev, ki jim je težko določiti natančen vpliv, je to zelo zahtevna naloga.

Učinkovitost regionalne politike je odvisna od več spremenljivk, ena pomembnejših je odprtost gospodarstva. Irsko gospodarstvo je eno izmed najbolj odprtih v EU (merjeno kot delež izvoza v BDP). Irska je do leta 2008 imela izjemno rast bruto domačega proizvoda in padec brezposelnosti do nivoja, da ni bila več upoštevana kot »kohezijska država«. Dohitevanje in zelo hitra rast zahtevajo institucionalno, politično in zunanje okolje, kar je

Irska skozi posamezna obdobja znala zagotoviti. Devetdeseta leta so bila za Irsko »zlata leta« v pogojih gospodarske rasti. Zato naj bi se sredstva namenjena Irski v prihodnjih letih zmanjševala.

Irski uspeh je torej posledica več med seboj povezanih dejavnikov: odprtost gospodarstva, obstoj industrijskih panog iz šestdesetih let prejšnjega stoletja, ki so nastale kot posledica nizkih stopenj davka na dobiček in so ustvarile trg delovne sile za visoko kvalificirane delavce, pravočasno posvečanje človeškemu virom s sredstvi iz evropskih skladov, kar je zagotovilo ponudbo visoko izobražene delovne sile v devetdesetih letih, socialno partnerstvo, antibirokratski sistem pridobivanja sredstev iz strukturnih skladov, usklajenost domače, nacionalne politike z evropsko, strateško politiko.

V letu 2008 pa je Irska prvič po letu 1983 nazadovala. Sedaj spada med države, ki jih je svetovna gospodarska kriza najbolj prizadela.

Z vstopom v EU je Slovenija pridobila pravico do polnopravne vključitve v sistem regionalne politike EU in možnost dodatne okrepitve regionalno in prostorsko uravnoteženega razvoja. Ob vstopu v EU se je del nacionalne suverenosti na ključnih področjih usmerjanja razvoja (denarna, tečajna, zunanje trgovinska, davčna in cenovna politika) preselila v pristojnost EU, zato se bo bistveno povečal pomen regionalne strukturne politike Slovenije kot ene potencialno najučinkovitejših instrumentalnih in sistemskih rešitev razvojne politike Slovenije.

Slovenija bo v novem programskem obdobju 2007–2013 deležna finančnih sredstev regionalne politike EU, vendar pa je od nje same v veliki meri odvisno kolikšna bodo ta sredstva. Problem Slovenije je črpanje sredstev iz bruseljske blagajne. Pomembna naloga Slovenije je, da v celoti izkoristi dodeljena sredstva.

Irski model črpanja sredstev iz skladov EU je lahko zgled za Slovenijo. Povečan izkoristek črpanja bi bil tudi lahko vzvod za hitrejši razvoj Slovenije. Irska je sredstva iz EU črpala zelo uspešno in glede na dosežene rezultate le-ta tudi uspešno uporabila v projektih, ki so spodbudili in prinesli nadpovprečno gospodarsko rast. Verjetno je skrivnost irskega uspeha v pravilno izbrani razvojni politiki, črpana sredstva iz evropskih skladov pa so bila izdatna pomoč pri tem razvoju. Ključ irskega uspeha je velika racionalnost in ekonomska logika pri dodeljevanju sredstev tistim projektom, ki prinašajo gospodarsko rast. Prepoznavanje in ustvarjanje projektov, centralizacija odločanja in velika kritičnost v procesu razdeljevanja sredstev so značilnosti Irske. Država deluje kot gospodarni vlagatelj, kar se je odrazilo v nadpovprečni gospodarski rasti.

Za uspešno dodeljevanje sredstev posameznim projektom je nujno potreben učinkovit in informacijsko podprt sistem merjenja in spremljanja učinkov. Podjetja morajo poznati možnosti pridobivanja virov financiranja ter se dejavno vključiti v pridobivanje sredstev.

Vzpostaviti morajo inovativen sistem oblikovanja projektov, ki jih bo usmerjal v tržne niše in povezave s partnerji. Tako država kot organizacije morajo postati proaktivni sistemi, ki spodbujajo tudi posameznike k vseživljenjskemu učenju.

Regionalna politika EU je pomagala državam in regijam pri napredku in razvoju. Evropska regionalna politika je imela v preteklosti pozitiven prispevek k nacionalnim gospodarstvom. Irska je lep primer, saj je do nastopa gospodarske in finančne krize v jeseni 2008 prehitela skoraj vse najrazvitejše države članice EU. Obe državi, Slovenija in Irska, sta se v zgodovini soočali že s številnimi izzivi in jih tudi uspešno premagali. Sedaj je pred obema državama težka naloga, da razmeroma uspešno premagata finančno in gospodarsko krizo.

LITERATURA IN VIRI

1. Analysis of the Impact of Cohesion Policy. Najdeno 14. avgusta 2010 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/hermin07.pdf
2. Aristovnik, A. (2004). Črpanje skladov EU na Irskem–izkušnje za Slovenijo. *Organizacija*, 37, (1), 22–30.
3. Cilji kohezije 2007–20013, 2010. Najdeno 7. junija 2010 na spletnem naslovu http://www.svlr.gov.si/si/delovna_podrocja/podrocje_evropske_kohezijske_politike/kohezijaska_politika_v_obdobju_2007_2013/cilji_kohezije_2007_2013/
4. Community Support Framework 1994–1999. Najdeno 23. junija 2010 na spletnem naslovu http://www.ndp.ie/documents/publications/pub94_99/csfw4w1.doc
5. Državni razvojni program 2001–2006. Najdeno 11. junija 2010 na spletnem naslovu http://www.svlr.gov.si/si/delovna_podrocja/podrocje_regionalnega_razvoja/drzavni_razvojni_program/
6. Državni razvojni program RS 2007–2013. Najdeno 14. junija 2010 na spletnem naslovu <http://www.svlr.gov.si/index.php?id=1182>
7. Enotni programski dokument 2004–2006. Najdeno 11. junija 2010 na spletnem naslovu http://www.svlr.gov.si/si/delovna_podrocja/podrocje_evropske_kohezijske_politike/enotni_programski_dokument_2004_2006/
8. European Cohesion Policy 2007–2013. Najdeno 24. junija 2010 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/2007/osc/index_en.htm
9. European Cohesion Policy in Ireland. Najdeno 14. avgusta 2010 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/country2009/ie_en.pdf
10. Evropska kohezijska politika v Sloveniji. Najdeno 14. avgusta 2010 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/country2009/sl_en.pdf
11. Evropska kohezijska politika v Sloveniji. Najdeno 15. junija 2010 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/country2009/sl_sl.pdf
12. Evropski sklad za regionalni razvoj. 2010. Najdeno 20. maja 2010 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/feder/index_sl.htm
13. Evropski socialni sklad. 2010. Najdeno 7. junija 2010 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/fse/index_sl.htm
14. Farič, M. (1999). *Nove zamisli regionalnega razvoja kot podlaga za oblikovanje sodobne regionalne politike*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
15. FÁS JOBS IRELAND, 2010. Najdeno 20. junija 2010 na spletnem naslovu <http://www.fas.ie/en/Job+Seeker/Working+and+Training+Abroad/Non-Irish+Jobseekers/Know+before+you+go/Slovenian/Health.htm>
16. Fitzpatrick Associates Economic Consultants: Ex Post Evaluation of Objective 1, 1994–1999, National Report-Ireland. Najdeno 6. februarja 2010 na spletnem naslovu http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docgener/evaluation/doc/obj1/irelad.pdf

17. Ireland's National Strategic Report. (2009). Najdeno 23. junija 2010 na spletnem naslovu <http://www.finance.gov.ie/documents/publications/reports/2010/Irlstratrep.pdf>
18. Kohezijska politika EU 1988–2008, 2008. Najdeno 20. maja 2010 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/regional_policy/index_en.htm
19. Kohezijska politika. (2010). Najdeno 8. junija 2010 na spletnem naslovu http://www.svlr.gov.si/si/delovna_podrocja/podrocje_evropske_kohezijske_politike/kohezijska_politika_v_obdobju_2007_2013/sredstva_2007_2013/
20. Kohezijski sklad. (2010). Najdeno 7. junija 2010 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/cf/index_sl.
21. Kukar, S. et al. (1989). Vloga države v spodbujanju skladnejšega regionalnega razvoja. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja, 160 str., 28 pril.
22. Lah, N. (2008). *Uspešnost črpanja sredstev kohezijske politike Evropske unije v Republiki Sloveniji v obdobju 2004–2006*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
23. Metlika, B. (2007). *Analiza uspešnosti črpanja sredstev iz strukturnih skladov ES*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
24. MOP: Terminološki slovarček. (2010). Najdeno 2. junija 2010 na spletnem naslovu <http://www.koh-s.mop.gov.si/index.php?id=48>
25. Moussis, N.(1999). *Evropska unija, pravo, ekonomija, politike*. Ljubljana: Litera picta, 575 str.
26. Nacionalni strateški referenčni okvir 2007–2013. Najdeno 14. junija 2010 na spletnem naslovu http://www.svlr.gov.si/fileadmin/svlr.gov.si/pageuploads/KOHEZIJA/Programski_dokumenti/NSRO_Slovenija_POTRJENO.pdf
27. National Development Plan 1994–1999. Najdeno 22. junija 2010 na spletnem naslovu http://www.ndp.ie/viewtxt.asp?mn=&nID=&UserLang=EN&StartDate=1+January+2010&fn=/documents/Publications/Pub94_99/csfw4w1.doc
28. National Development Plan 2000–2006. Najdeno 24. junija 2010 na spletnem naslovu http://www.ndp.ie/viewdoc.asp?fn=/documents/eu_structural_funds/operational_prog/index.htm&mn=euso&nID=4#1
29. Predlog zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, 2010. Najdeno 28. septembra 2010 na spletnem naslovu http://www.svlr.gov.si/fileadmin/svlr.gov.si/pageuploads/regionalna_politika/Predlog_Z_SRR_gradivo_za_spletno_stran_SVLR.pdf
30. Programski dokumenti 2007–2013. Najdeno 14. junija 2010 na spletnem naslovu http://www.svlr.gov.si/si/delovna_podrocja/podrocje_evropske_kohezijske_politike/kohezijska_politika_v_obdobju_2007_2013/programski_dokumenti_slovenije_2007_2013/
31. Pungartnik, A. (2009). *Vloga in pomen kohezijske politike Evropske unije pri uresničevanju Lizbonske strategije*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
32. Regionalna politika. (2010). Najdeno 10. junija 2010 na spletnem naslovu http://www.svlr.gov.si/si/delovna_podrocja/podrocje_regionalnega_razvoja/regionalna_politika/

33. Regionalna politika. Najdeno 2. junija 2010 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/why/index_sl.htm.
34. Regionalna politika-Inforegio. Najdeno 5. junija 2010 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/history/index_sl.htm
35. Regionalna politika-Inforegio. Najdeno 6. februarja 2010 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/regional_policy/why/index_sl.htm
36. Senjur, M. (2002). *Razvojna ekonomika-teorije in politike gospodarske rasti in razvoja*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
37. Spremembe operativnih programov kohezijske politike Cilja 1 v Sloveniji, 2010. Najdeno 27. septembra 2010 na spletnem naslovu <http://www.euskladi.si/publikacije/OP/2007-2013/download/2010%2004%2007%20Spremembe%20OPjev%20Utemeljitev.pdf>
38. Statistični urad RS: Klasifikacija statističnih teritorialnih enot v EU- NUTS. Najdeno 5. junija 2010 na spletnem naslovu http://www.stat.si/tema_splosno_upravno_nuts.
39. Strateško poročilo o izvajanju programov 2007–2013 za leto 2010. Najdeno 5. avgusta 2010 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/reporting/cs_reports_en.htm
40. The Future of EU Cohesion Policy and its implications for Irish Regional Policy. Najdeno 14. avgusta 2010 na spletnem naslovu http://www.bmwassembly.ie/Research_%20&%20Policy/Research_%20&%20Policy%20docs/The_Future_of_EU_Cohesion_Policy_and_its_Implications_for_Irish_Regional_Policy_Sept%202009.pdf
41. The Irish Regions Office. Najdeno 25. junija 2010 na spletnem naslovu <http://www.iro.ie/EU-structural-funds.html>
42. The National Reference Framework for Ireland 2007-2013. Najdeno 24. junija 2010 na spletnem naslovu <http://www.finance.gov.ie/documents/publications/other/NSRF0713.pdf>
43. UNECE, UNITED NATIONS ECONOMIC COMMISSION FOR EUROPE . Najdeno 23. junija 2010 na spletnem naslovu http://www.unece.org/ead/pub/991/991_.
44. Uredba sveta (ES) št. 1083/2006 z dne 11. julij 2006. Najdeno 5. junija 2010 na spletnem naslovu http://www.uni-lj.si/files/ULJ/userfiles/ulj/razis_razv_projekti/ESS/UredbaES1083-2006.pdf
45. Gáková, Z. et.al., (2009). Najdeno 14. avgusta 2010 na spletnem naslovu http://www.eurosfair.prd.fr/7pc/doc/1252496061_regional_policy_2009_01_impact.pdf

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Seznam kratic.....	1
--------------------------------------	----------

Priloga 1: Seznam kratic

BDP	Bruto domači proizvod
BND	Bruto nacionalni dohodek
CSF	Community Support Framework- razvojni okvir podpore skupnosti
DRP	Državni razvojni program
EGS	Evropska gospodarska skupnost
EIB	Evropska investicijska banka
EKUJS	Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad
EPD	Enotni programski dokument
ESRR	Evropski sklad za regionalni razvoj
ESS	Evropski socialni sklad
EU	Evropska Unija
EU	Evropska unija
EUR	EURO
EUROSTAT	Evropski statistični urad
FIUR	Finančni instrument za usmerjanje ribištva
IKT	Informacijska in komunikacijska tehnologija
IPA	Instrument za predpristopno pomoč
ISPA	Instrument for Structural Policies for pre- Accession
KS	Kohezijski sklad
NSRO	Nacionalni strateški referenčni okvir
NUTS	Nomenklatura statističnih teritorialnih enot (Nomenclature des Unites Territorielles pour Statistique)
OP	Operativni program
PHARE	Poland and Hungary Action for Restructuring of the Economy
RRA	Regionalna razvojna agencija
RS	Republika Slovenija
SAPARD	Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development
SFR	Strateški referenčni okvir (Strategic reference framework)
SRS	Strategija razvoja Slovenije
SURS	Statistični urad RS
SVLR	Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko